

**Ďakujeme všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom
prispeli k úspešnému priebehu odborného
vzdelávacieho podujatia
Motivačné aktivity s detským čitateľom**

Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

Tento projekt finančne podporil

Tento projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých Fondom na podporu umenia. Publikácia reprezentuje výlučne názor autora a fond nezodpovedá za obsah publikácie.

Ďalej podporili

ISBN 978-80-89161-49-2

Motivačné aktivity s detským čitateľom

Motivačné aktivity s detským čitateľom 2017, odborný seminár pre knihovníkov pracujúcich s detským a mládežníckym čitateľom, ale aj učiteľov, prebehol v Košiciach už po siedmykrát. Hojne zastúpená medzinárodná účasť knihovníkov z Berlína, Budapešti, Egru, či Brna nás opäť utvrdila v tom, že deti a mládež sú všade rovnaké, rovnako čítajú a nečítajú, majú podobné radosti aj starosti a v tomto globálnom svete fičia na rovnakých knihách, hrách, témach a hudbe. Ako im ponúknuť čítanie a knihy, ako alternatívu voľnočasových aktivít, ale aj ako využívať knihy a čítanie na ich vlastný osobnostný a vzdelávací rozvoj a na rozmýšľanie a hľadanie svojho miesta vo svete, boli témy jednotlivých podujatí, ktoré si zahraniční, ale naši knihovníci vyskúšali s košickými deťmi. Takto bol seminár prínosom nielen pre knihovníkov, ale často aj pre zúčastnené deti. Viac ako po iné roky sme sa venovali deťom z druhého stupňa základnej školy. Dôvodom bolo, že v tomto veku aj vďaka veľkej konkurencii iných médií, nastáva prvá veľká kríza čítania. Zaujať deti tejto vekovej kategórie je stále ťažšie a chce to byť naozaj dostatočne kreatívnym, empatickým, ale ja pravdivým. Dobrou pomocou boli odborné analýzy jednotlivých podujatí PhDr. Ľudmily Hrdinákovej, ktoré sú dôležitou súčasťou seminára a pomáhajú komplexnejšie a explicitnejšie pochopiť jednotlivé procesy a metódy. Prezentácie aktivít na rozvoj čitateľskej gramotnosti, podpora čítania na vzdelávanie, či priestor v knižnici pre mladých, nám prezentovali veľké renomované knižnice Szabó Ervin knižnica hlavného mesta-Budapešť, Reinickendorf, mestská knižnica – Berlín, knižnica Jiřího Mahena – Brno. Zaujímavá, poučná a inšpiratívna bola prezentácia Heleny Mlejovej z Mestskej knižnice, Bratislava, ktorá sa s nami podelila o svoje skúsenosti z jej cesty po amerických knižniciach. Takto naplnení a nabudení, najmä po rôznych neformálnych diskusiách, sme opätovne skonštatovali, že práca s deťmi a mladými ľuďmi nie je jednoduchá, ale ak ju robíte s láskou, stojí to za to.

Iveta Hurná

PROGRAM ODBORNÉHO SEMINÁRA
23. - 24. novembra 2017

23.11.2017

9:00 hod. – Veronika Kaszás

- *podujatie s deťmi „Živé knihy“ – 7. ročník ZŠ*
Fővárosi Szabó Ervin könyvtár, Budapešť (Maďarsko)

10:00 hod. – Ľudmila Hrdináková

- *analýza podujatia*
Filozofická fakulta UK, Bratislava

10:15 hod. – Natália Malíková, Gabriela Kuncová

- *podujatie s deťmi „Obyčajná tvár“ – 5. ročník ZŠ*
Knížnica pre mládež mesta Košice

11: 00 hod. – Ľudmila Hrdináková

- *analýza podujatia*

11:15 hod. – Christiane Bornett

- *podujatie s deťmi „Snehovobiela rukavica“ – 2. ročník ZŠ*
Stadtbibliothek Reinickendorf Berlin (Nemecko)

12: 00 hod. – Ľudmila Hrdináková

- *analýza podujatia*

13:30 hod. – Péter Fodor

- *prezentácia „Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti v meniacej sa*
knížnici.“
Fővárosi Szabó Ervin könyvtár, Budapešť (Maďarsko)

14:30 hod. – Iveta Cehelská

- *prezentácia „TEEN - priestor pre mladých, kde to žije.“*
Knihovna Jiřího Mahena, Brno (Česko)

15:30 hod. – Christiane Bornett

prezentácia „Literárna mediácia a podpora čítania v mestskej
knížnici Reinickendorf ako príklad ponuky na vzdelávanie vo
verejných knižniciach v Berlíne v kontexte digitálnych premien.“
Stadtbibliothek Reinickendorf Berlin (Nemecko)

24.11.2017

8:15 hod. – Csépanyi Zoltán, Szabó Eszter

- *podujatie s deťmi „S nami každé miesto zažiarí“* – 9. ročník ZŠ
Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár, Eger (Maďarsko)

9:15 hod. – Ľudmila Hrdináková

- *analýza podujatia*
Filozofická fakulta UK, Bratislava

9:30 hod. – Jana Poláková

- *podujatie s deťmi „Deti so žltou hviezdou“* - 9. ročník ZŠ
Knihovna Jiřího Mahena, Brno (Česko)

10:50 hod. – Ľudmila Hrdináková

- *analýza podujatia*

11:00 hod. – Éva Dienes

- *podujatie s deťmi „Pátranie po dračej literatúre“* – 4. ročník ZŠ
Fővárosi Szabó Ervin könyvtár, Budapešť (Maďarsko)

12:00 hod. – Ľudmila Hrdináková

- *analýza podujatia*

12:15 hod. – Tibor Hujdič

- *podujatie s deťmi „Odborný text v knižnici“* - 8. ročník ZŠ
pán Mrkvička, Bratislava

14: 30 hod. – Helena Mlejová

- *prezentácia „Americké knižnice pre deti a mládež“*
Mestská knižnica v Bratislave

Veronika Kaszás

Živé knihy

Fővárosi Szabó Ervin könyvtár, Budapest (Maďarsko)

Veková kategória: 7. ročník

Dĺžka podujatia: 90 min.

Metódy: dramatická pedagogia, práca v skupinách

Cieľ podujatia: predstavenie knihy, príbehu netradičnou formou, prebudenie kreativity a vzbudenie záujmu o čítanie

Pomôcky: rôznofarebné väčšie kusy látok, biele plachty, kostýmy s doplnkami, šminky, rekvizity, výkresy, fixy

Úvod: Po privítaní čitateľov a zoznamení sa s knižnicou, knihovníčka vysvetlí priebeh podujatia. Deti sa rozdelia do skupín (4-5 detí) a každá si má vymyslieť svoj píbeň, vymyslieť názov a názvy jednotlivých kapitol (3-5 obrazov) a napísať ich na vopred pripravené výkresy.

Postup: Pri tvorbe obalu knihy použijú farebné pozadie, a pri listovaní strán, bielu plachtu. Podľa obsahu príbehu používajú rôzne rekvizity a vytvárajú živé obrazy. Knižovníčka skupinky priebežne koordinuje. Pri predstavení príbehu diváci (spolužiaci)

prečítajú názov kapitoly, zhodnotia výstižnosť predstaveného obrazu. Vystriedajú sa všetky skupiny, navzájom si radia, čo by mohli zmeniť, vylepšiť.

Úloha: Po vymyslených príbehoch je ich úlohou nájsť podobné knihy v policiach knižnice a predstaviť ich.

Zhrnutie: Po skvelej zábave a nenütenej forme čitateľských zážitkov si deti sami nájdú vhodnú knihu a odporúčajú ju aj svojim rovesníkom.

Preklad: Judita Dudásová

Natália Malíková, Gabriela Kuncová

(Ne)obyčajná tvár

Knižnica pre mládež mesta Košice

Veková skupina: 4. – 5.ročník

Minutáž: 45 minút

Forma: zážitkové čítanie

Miesto konania: knižnica, trieda

Použitá literatúra: R. J. Palaciová - Obyčajná tvár

Pomôcky: flipchart, papiere, ceruzky, perá

Program: Podujatie začína v čo najväčšej tme. Cez dataprojektor vysvietime fotografiu obálky z knihy, na ktorej je chlapec so schovanou tvárou. Do pozadia pustíme nahrávku prvej kapitoly knihy v ktorej sa predstavuje hlavný hrdina August. V prípade, že nemáme k dispozícii nahrávku knihovník/pedagóg prvú kapitolu prečíta. Po ukončení prvej kapitoly sa v miestnosti rozsvetia svetlá. (Predstavíme sa im – mená, knižnica a povieme im že dnes by sme sa s nimi mali rozprávať na tému Každý z nás môže byť hrdina. Povieme im, že my sme sa na hrdinu pozreli z inej strany – nie je to pre nás niekto kto urobil nejaký hrdinský čin, je to obyčajný chlapec...chlapec, ktorý sa hrdinsky pobil s krutým osudom a svojim dobrým srdcom a úžasnou povahou si získal srdcia celej školy...) Deťom predstavíme Auggie podrobnejšie. Povieme im, že je iba piatak na základnej škole, no vytrpel si toho viac ako dost. Narodil sa so znetvorenou tvárou.

A hoci podstúpil 27 operácií, nepomohlo mu to. Nikdy nevyzeral normálne. Kvôli svojej chorobe ho doteraz učila mama doma, no v piatom ročníku prvý krát odvážne nastupuje do školy. Opýtame sa detí, čo si myslia, ako na neho reagovali jeho noví spolužiaci? Na túto otázku nadviažeme aktivitou, na ktorej si názorne ukážeme ako sa Auggie prvý deň v triede cítil.

Aktivita: Nieкто musí z kruhu von

Pomôcky: farebné lepiace bodky (napríklad pre skupinu 16 študentov budete potrebovať 4 modré, 4 žlté, 3 zelené, 4 červené a jeden biely)

Inštrukcie: 1. Požiadajte skupinu, aby zavrela oči. Prilepte každému študentovi na čelo jednu farebnú bodku. Hráči by nemali vedieť, akú farbu má ich bodka. 2. Keď otvoria oči, študenti nemôžu rozprávať, môžu používať len neverbálnu komunikáciu. 3. Povedzte hráčom, aby sa pospájali do skupín s ďalšími, ktorí majú na čele bodku rovnakej farby. (na zdôraznenie našej pointy a náveznosť k príbehu môžeme deťom povedať, že v týchto skupinkách budú do konca podujatia pracovať) Hráči podľa reakcie ostatných postupne prichádzajú na to, akú farbu asi má bodka, ktorá je prilepená na ich čele. 4. Knihovník by si mal všimnúť toho, kto dostane bielu bodku. Mal by to byť študent, ktorý je dostatočne zhovorčivý. Mal by vedieť zvládnuť túto nepríjemnú situáciu a podeliť sa o pocity, keď ostal v skupine osamelý. Vyhodnotenie: Pomôžte skupine pri skúmaní jej pocitov, čo robili a čo sa naučili: • Ako ste sa cítili v okamihu, keď ste po prvýkrát stretli niekoho s rovnakou farbou ako vy? • Ako sa cítila osoba s farbou bez páru? Osoba bez páru sa pravdepodobne cítila, smutne, nepríjemne...rovnako bol na tom aj Auggie. Všetky deti sa v triede veľmi rýchlo popárovali...každý mal svojho kamaráta...iba Auggie zostal sám. Nakoniec k nemu síce pani učiteľka pridela spolužiaka no ten si sadol na kraj lavice a odmietal sa na Auggie čo i len pozrieť.

Pamätáte si aj vy na prvý deň v škole? Tiež ste sa museli rozhodovať s kým budete sedieť však?

Aktivita: Vyberám si teba!

Pomôcky: perá, papiere so zoznamim detí

Inštrukcie: Povedzte deťom aby si predstavili, že teraz majú možnosť začať odznova a vybrať si s kým by po zvyšok školského roka chceli sedieť v lavici. Z nasledujúceho zoznamu žiakov je ich úlohou vybrať dvoch s ktorými by chceli sedieť najviac a dvoch s ktorými by chceli sedieť najmenej.

Zoznam: Olívia – dcéra známej slovenskej herečky, Otto – chlapec na vozíku, Dezider – rómsky chlapec, Peter – matematický genius, Claudia – vietnamské dievčatko, Roman – moslimský chlapec, Adam – chlapec, ktorý robí modela pre známy módny časopis, Zuzka – dievčatko, ktoré zapácha, má mastné vlasy a veľké okuliare, Amanda – talentovaná maliarka.

Po skončení aktivity namiesto vyhodnotenie nadviažeme na túto aktivitu ďalšou.

Aktivita: Taký/taka som

Pomôcky: papier s charakteristikami

Inštrukcie: Kým deti píšú zoznamy rozmiestnime po triede rôzne vlastnosti, charakteristiky či talenty, ktorými môžu ľudia oplývať. Úlohou detí bude vybrať dve charakteristiky pre deti zo svojho zoznamu - pre tie s ktorými chcú sedieť aj pre tie s ktorými sedieť nechcú. Po ukončení oboch aktivít sa s deťmi porozprávame o tom podľa čoho si vyberali spolusediacich, s kým a prečo nechceli sedieť, aké vlastnosti im priradili a prečo...vyvrcholením oboch aktivít má byť zamyslenie detí sa nad tým, že aj navonok nepekný človek v sebe môže ukrývať poklad, že nie je dôležité súdiť očami ale srdcom a vnímať človeka podľa jeho skutkov a nie výzoru.

Deťom prezradíme, že v príbehu o Auggiem deťom veľmi dlho trvalo kým na to prišli. Dokonca aj dospelý s tým mali problém. A problém s tým máme aj my v reálnom živote.

Aktivita: Zlomené srdce

Pomôcky: papierové srdiečka, nožnice, lepiace pásky

Inštrukcie: Rozdáme deťom papierové srdiečka a poprosíme ich aby ich na niektorom mieste roztrhli zakaždým keď urobili niečo z vecí, ktoré im teraz prečítame. Zároveň ich poprosíme o úprimnosť. Do aktivity sa zapájajú aj knihovníčky.

Návrhy:

Roztrhni svoje srdiečko ak si niekedy: povedal kamarátovi niečo nepekné, smial si sa keď kamarát spadol, smial si sa keď kamarát dostal zlú známku, nepomohol si kamarátovi keď to potreboval, posmieval si sa niekomu, nechcel si s niekým sedieť v lavici, urobil si niekomu niečo zlé

Deti si majú pozrieť svoje srdiečka – nepozerať na ostatné a zhodnotiť či sa im teraz take roztrhané páčia. Deti jednoznačne povedia nie – tak sa ich musíme pokúsiť dať dokopy. Každé dieťa dostane lepiacu pásku a nožnice. Ich úlohou je zlepíť svoje

srdiečko tak, aby vyzeralo ako nové. Keď sú deti hotové opäť si pozorne prezrú svoje srdiečko a zhodnotia, či sa im podarilo dať ho do pôvodného stavu. Záverom aktivity je, že tieto papierové srdiečka sú v skutočnosti srdcia ľudí, ktorým sme nejako ublížili. Každé roztrhnutie je rana, ktorú dostali zlým slovom alebo skutkom a hoci sa ten človek snaží svoje srdce vyliečiť male rany tam zostanú už navždy. Preto je dôležité sa k druhým správať pekne, úmyselne im neublížovať lebo nikdy nevieme ako veľmi môže hoci len jedno zlé slovo človeka zasiahnuť. Auggieho toho v príbehu zasiahlo veľa – zlé slová, posmešky, nepekne prezývky, urážky, bitka...no Auggie to všetko s nadhľadom zvládol...a preto je hrdina..a hrdinom môžete byť aj vy...ak sa povzniesiete nad to zlé, čo sa vám stalo...hrdinom ste aj vtedy ak sa zastanete slabšieho, pomôžete, usmejete sa na niekoho...urobíte niekoho život krajším...veríme že od dnes aj vy budete hrdinami...Auggie v knižke povedal takú krásnu vetu – každý z nás by mal aspoň raz v živote zažiť standing ovations...niekto by mu mal zatlieskať, za to čo už dosiahol, za všetko pekné čo urobil...My na záver podujatia odmeníme deti potleskom. a my by sme teraz potleskom chceli odmeniť aj vás. Postavte sa do kruhu – každý z vás na pár sekúnd vojde dnu a my mu budeme tleskať za všetky male aj veľké hrdinské činy.

Zoznam žiakov:

Olivia – veľmi pekná dcéra známej slovenskej herečky

Otto – chlapec na vozíku

Dezider – rómsky chlapec

Peter – matematický génus

Claudia – hluché vietnamské dievčatko

Roman – tučný chlapec

Adam – chlapec, ktorý robí modela pre známy módny časopis

Zuzka – dievčatko, ktoré zapácha, má masťné vlasy a okuliare

Amanda – talentovaná maliarka

V triede by som veľmi **CHCEL/A** sedieť s:

_____ a _____

V triede by som určite **NECHCEL/A** sedieť s:

_____ a _____

Olívia – veľmi pekná dcéra známej slovenskej herečky

Skutočnosť: Šikovala dievčatá v triede

Otto – chlapec na vozíku

Skutočnosť: Skončil VŠ, odbor informatika, pracuje v IT firme

Dezider – rómsky chlapec

Skutočnosť: Keď mal dva roky adoptovala si ho rodina lekárov. Vyštudoval medicínu a pracuje ako pediater.

Peter – matematický génius

Skutočnosť: introvert, v triede sa takmer s nikým nebavil, zaujímala ho iba matematika, pracuje ako vedec

Claudia – hluché vietnamské dievčatko

Skutočnosť: V škole mala samé jednotky, doučovala ostatných spolužiakov, učí v MŠ v triede pre nepočujúce deti

Roman – tučný chlapec

Skutočnosť: Robí televikára, na ZŠ vyhrával rôzne bežecké súťaže

Adam – chlapec, ktorý robí modela pre známy módny časopis

Skutočnosť: V škole mal výborný prospech, robí dobrovoľníka v Afrike

Zuzka – dievčatko, ktoré zapácha, má masťné vlasy a okuliare

Skutočnosť: zapáchala kvôli chorobe z ktorej sa po pár mesiacoch vyliečila, dnes robí modelku

Amanda – talentovaná maliarka

Skutočnosť: Prestala maľovať kvôli Olívii, ktorá jej tvrdila, že maľovať nevie. Spolu s Olíviou šikovala dievčatá v triede

Christiane Bornett

Snehobiela rukavica

Stadtbibliothek Reinickendorf Berlin (Nemecko)

Téma: Zvieratká v zime

Veková skupina: 2. trieda ZŠ

Trvanie: 60 minút

Cieľ: Na základe predčítaného príbehu, v ktorom sa vyskytuje veľa lesných zvierat, sa deti zaoberajú knihami vecnej literatúry so vzťahom k lesnej zveri

Krátky opis: Vstup za pomoci zvieracích hlasov a stôp. Nasleduje hra pexeso s kartami, na ktorých sú obrázky zvierat, aby sa vytvorili dvojice. Hľadanie vecnej literatúry v knižnici. Predčítanie príbehu. Maľovanie, zhotovovanie rekvizít alebo hra s tabletom na záver

Príprava (niekoľko dní vopred): Pripraviť si vecnú literatúru vhodnú ku kartám, papier na origami alebo maliarske náčinie, nabiť tablety.

Príprava (priamo predtým): Rozmiestniť v knižnici knižky z oblasti vecnej literatúry. Otvoriť aplikácie na všetkých tabletoch

Materiál/pomôcky/aplikácie:

- skopirované stopy zvierat z knihy *Ktoré zvieratko tadiaľ bežalo?* (vydavateľstvo Kosmos), na zadnej strane kópií sú obrázky zvierat
- obrázkové karty pexesa k zvieratám, ktoré sa vyskytujú v príbehu. ako dodatok k týmto ôsmim zvieratám obrázkové karty k ďalším 4-6 lesným zvieratám v závislosti od počtu detí (= 24 až 26 kariet pexesa).
- vecná literatúra vhodná k zvieratám na obrázkových kartách (vyobrazenia zvierat na titulnej strane (napr. *Moja veľká zvieracia knižnica* z vydavateľstva Esslinger)
- aplikácia na zvuky zvierat s čo najviac lesnými zvieratami
- aplikácia *Play Origami-Zoo*, papier na origami a rukavica vystrihnutá z filcu
- alebo aplikácia *Malý lišiak zverolekár*
- alternatíva bez tabletu: predloha na maľovanie s obrysom rukavice a farebnými ceruzkami

Literatúra:

Der schneeweisse Handschuh/Snehobiela rukavica. Prerozprával Jan Brett. Vydavateľstvo Boje 1991
(ako kópie formátu DIN A3 pre kamišibai alebo fotografované ako obrázkové kino)

Priebeh/obsah:

vstup:

Deti sedia v kruhu, uprostred sú vyložené zvieracie stopy. Informácia, že bude nasledovať príbeh o zvieratkách. Aplikáciou prehrať zvieracie hlasy, deti majú uhádnuť zvieratá. Kde žijú tieto zvieratá? Ku ktorým zvieratám by mohli patriť zvieracie stopy? Kvôli kontrole obrátiť kópie zvieracích stôp.

hra:

Pexesové karty s obrázkami zvierat sa pomiešajú a rozdelia sa deťom. Jedno dieťa opíše svoje zvieratko. Prihlási sa dieťa, ktoré drží v ruke rovnakú kartu, obe deti s rovnakými kartami si sadnú vedľa seba.

Hľadanie kníh:

Každá dvojica hľadá v knižnici knihu o príslušnom zvierati. Potom si môžu deti spoločne pozrieť knihy a niečo z nich prečítať.

predčítanie:

Predčíta sa príbeh, s kamišibai alebo ako obrázkové kino.

Aktivita:

Na nasledujúcu kreatívnu akciu jesto viacero možností:

1. Deti dostanú tablety, poskladajú digitálne v aplikácii *Play Origami Zoo* svoje obľúbené zvieratá, paralelne k tomu analógicky s papierom origami. Poskladané zvieratá sa zložia na rukavicovú formu vystrihnutú z filcu.
2. Deti sa hrajú vo dvojiciach s aplikáciou *Malý lišiak zverolekár* (tu sa liečia rôzne lesné zvieratá).
3. Deti dostanú list papiera s obrysom rukavice. Môžu doň namaľovať zviera a k tomu použiť vecnú literatúru o zvieratách ako predlohu.

Licencia: CC0 1.0 Universal (CC0 1.0)

Preklad: Ľudovít Petraško

Péter Fodor

Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti v meniacej sa knižnici Fővárosi Szabó Ervin könyvtár, Budapešť (Maďarsko)

Čo znamená meniaci sa knižnica?

- + spoločenský priestor v kultúrnom prostredí
- + poskytuje služby tradične aj virtuálne
- + vedomostné a informačné stredisko
- + je bezbarierová a bezorientačná
- + prijíma a napomáha riešenia, upriamuje sa aj na požiadavky jednotlivcov

O čítaní:

Základom poznávania je čítanie.

- + vieme čítať, rozumieme tomu, čo čítame?
- + kde, kedy a od koho sa učíme čítať?
- + technika a radosť z čítania
  - rodičia, starí rodičia, súrodenci
  - učitelia, pedagógovia a knihovníciúloha – možnosti - zodpovednosť

Čítanie – knižnica

+ Ak je pravda, že základom získania znalostí je čítanie, tak v tom má veľkú úlohu a zodpovednosť rodina a škola.

+ Úžitok z čítania dopĺňa a zastrešuje knižnica svojou otvorenosťou:

- napomáha pri vzbudení záujmu o vedomosti a poznani
- prispieva k radosti tvorivosti
- môžeme tu nájsť to, čo máme radi a ovládame

Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti v Európe

Fínsko: výborné písomné a čitateľské kompetencie,

Čítajúce Fínsko

Veľká Británia: Ktorú knihu si mám vybrať?

Svédsko: Pozor! Čítanie spôsobuje závislosť!

Vnúčatá všetkých

Výber rozprávkových kníh spolu so sieťou McDonald

Nórsko: Kultúrna školská taška

Rakúsko: Číta celé Rakúsko; Stretneme sa v knižnici!

Nemecko: Čitateľská ústava

Pozícia čítania

+ Ľudia nečítajú už iba knihy a noviny, ale dostáva priestor aj elektronické čítanie

+ priestor vizuálnej kultúry (TV? PC? E-book)

+ rozšírenie internetu

+ podľa prieskumu pravidelne čítali:

- v rokoch 1960: 60%
- v rokoch 1970: 65%
- v rokoch 1980: 54%
- v rokoch 1990: 48%
- 2000: 40%

Zmena a premena kultúrnej ponuky

Program for International Student Assessment

PISA zisťuje, že ako vedia 15 roční uplatniť osvojené znalosti v takých situáciách, ktoré sa vyskytujú aj vo vyspelých štátoch.

Aký je spoločenský názor o miere znalostí a vzdelaní?

Pravidelnú výkonnosť školy zabezpečuje dobrý výber pedagógov a vyhovujúca infraštruktúra.

Fínski vedci zaviedli princíp obsahu učenia.

Úloha školy - Ponúkané možnosti knižnice

Úloha rodiny

Ako stojíme s výsledkami o čítaní v PISE 2016

Zhoršené výsledky v porozumení textu

V začiatkoch 90 rokov je problém s kvalitou vedomostí, ktorú nevedeli uplatniť mimo školského prostredia.

Po roku 2000 je pokles aj v množstve výkonu.

Výskum PISE je negatívny ukazovateľ dvoch desaťročí.

Výsledky v Česku a Poľsku sú lepšie ako v Maďarsku.

Úspešní sú Estóni, predbehli aj Fínov. Singapur je za Japonskom

Ponaučenie: - sústavná práca

- investícia energie a zdrojov
- zlepšenie a vyrovnávanie šanci
- rozvoj kompetencií
- zlepšenie kvality a využitie vedomostí žiakov

Funkcionálny analfabetizmus je taký vzdelanostný stav, ktorý pre získanie a spracovanie nových informácií nemôže vylúčiť znalosť písania - čítania. Vedia písať a čítať, ale nie sú úspešní pri riešení každodenných problémov.

To nie je už iba otázka vzdelanostná, ale aj spoločensko-hospodársky problém!

Úloha popularizácie čítania:

- posilnenie čitateľskej sebadôvery
- vzbudenie čitateľského záujmu pre rozvoj citového vývinu dieťaťa
- čitateľ má spoznať možnosti ponuky knižnice
- čitateľský krúžok, kde sa dá podeliť so svojimi skúsenosťami

Programy popularizácie čítania:

Veľká Británia: The Big Read projekt; Zoznam 200-ky; Hlasovanie

Maďarsko: Veľká kniha

Nemecko: Cena detskej literatúry

Rusko: Read Russia

Švédsko: Lavicová kniha (deti si požičiavajú knihu do školských lavíc)

USA: Jedno mesto – jedna kniha v Seattle

Cieľom je väzba ku miestu.

Metódy:

- predčítanie
- webstránky pomáhajú pri hľadaní kníh na čítanie
- kreatívne dielne

- písanie rozprávok, ilustrovanie
- rodinné súťaže, vedomostné súboje
- hranie divadelných rolí
- zviditeľniť čitateľa (oblúbené knihy známych osobností)
- čitateľské krúžky
- čitateľ odporúča čitateľovi (adopcia knihy, položiť na policičku)
- strať jednu knihu
- burza kníh – predám - kúpim knihu

Maďarsko + Čitateľské kampane, akcie

Vtedy majú význam, ak sú pravidelné a majú mediálnu podporu
Veľká čitateľská show Gárdonyi Géza: Egri csillagok

+TIOP – TÁMOP programi

+ Rok čítania v rodinách

+ Spolok knihovníkov a informatikov

- Internet Fiesta

- Spolupráca v rámci programu Dni Knížníc – baby, deti, tinédžeri, rodina, starki

+ Márai program

+ Podmienka: Odborníci, program, financie, systémovosť.

EFOP-3.3.3-VEKOP/16

Rozvoj štátneho muzeálneho a knižničného centra

Projekt Moja knižnica

Realizácia

Na realizáciu programu oslovili projektanti knižnicu Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.

Na projekte sa spoločne podieľajú Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 19 župných knižníc a OSZK Knižničná inštitúcia a Štátna pedagogická knižnica a múzeum. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár spolupracuje s odbornými organizáciami: Spolok maďarských knihovníkov, Informačno - knižničným združením, Spolok knihovníckych pedagógov a Maďarským čitateľským spolkom.

Ciele rozvojového programu:

- pomoc a zdokonalenie štátneho knižničného systému
- zavádzanie nových metód a kompetencií pri vzdelávaní a pomoci pri učení
- založenie a fungovanie štátnych pobočiek sietí odborného poradenstva

Smery rozvojového programu:

1. podpora kultúry čítania

2. vedomosť digitálneho čítania
3. používanie knižničných služieb a vyhľadávanie informácií
4. porozumenie textu zamerané na digitálne texty, štúdium jednotlivcov a aj v skupinách

Úlohy projektu

*** Metodické pokyny**

Výskumy, prieskumy požiadaviek, odborná literatúra, trendy, zhromaždenie najúspešnejších projektov, založenie odborných dielní, vypracovanie novej metodiky, uverejnenie novej metodickej periodiky.

***Knižničná sieť odborného poradenstva**

V každej župe a hlavnom meste 2-3 odborní poradcovia, spolu 40 osôb, ich úlohou je šírenie novej metodiky, koordinácia spolupráce.

***Školenia**

Vypracovanie a realizovanie 4 akreditovaných školení pre knihovníkov.

*** Vzorové programy**

Vypracovanie a uskutočnenie knižnično-informatických podujatí so zakomponovaním štyroch smerov rozvojového programu, integrovaním najúspešnejšími metódami, vypracovalo sa 90 vzorových podujatí, v každej župe sa uskutočnilo 4-6 vzorových podujatí na ktorých sa zúčastnilo 2000 študentov, 50 miest bude aplikovať nové metódy.

***Podujatia, komunikácia**

Konferencie, workshopy, odborné dni, programy – spolu 80 podujatí

Štátna knižničná a čítanie podporujúca kampaň. Odborný knihovnícky portal.

Výskumy

* téma výskumu: čitateľské návyky a návštevnosť knižnice detí a dospelých

* prieskum u detí: čitateľské návyky a návšteva knižnice 3-17 ročných. Aké informačné zdroje používajú pri riešení každodenných situačných problémoch, aké majú nároky na knižnicu, knihovníka?

- * Cieľová skupina:
- predškoláci (3-5 ročné deti)
  - mladší školský vek (6-9 ročné deti)
  - starší školský vek (10-13 roční)
  - stredoškoláci (14-17 roční)

Prieskum sa robil u 3-17 ročných. Opýtali sa na čitateľské návyky 1502 respondentov zo 121 miest a obcí, ktorí reprezentovali 1. 438 862 člennú populáciu.

Reprezentatívna vzorka

- Rozdelenie detí podľa vekovej kategórie
- Rozdelenie detí podľa pohlavia
- Rozdelenie detí podľa bydliska
- Rozdelenie detí podľa regiónov

Preklad: Judita Dudášová

Iveta Cehelská

TEEN – priestor pre mladých, kde to žije

Knihovna Jiřího Mahena, Brno (Česko)

PODPORA ČTENÁŘSTVÍ V KNIHOVNĚ JIŘÍHO MAHENA V BRNĚ

Knihovna pro děti a mládež sídlí v hlavní budově Knihovny Jiřího Mahena v Brně přímo v centru města, v ulici Koblížná. Knihovna Jiřího Mahena oslavila již 96. výročí svého založení a je druhou největší knihovnou v České republice. Cestu do knihovny si za ty roky našla velká řádka čtenářů, kterých je v současné chvíli necelých 41 000, z toho kolem 10 000 čtenářů do 15 let.

Mahenovský ideál vždy říkal, že knihovna nemá být jen o půjčování knih, ale také o vlídném slovu, o místu setkávání a o jakési přidané hodnotě, kterou knihovna může nabídnout, ať už je to vzdělávací program pro děti nebo kulturní akce pro veřejnost. Knihovna pro děti a mládež se tohoto ideálu také drží a v současnosti nabízí velkou škálu aktivit a akcí pro děti od předškolního věku, až po mladé na střední škole. Naší největší prioritou je mít všem věkovým skupinám co nabídnout a přesně

na míru vytvářet programy a akce, které osloví všechny cílové skupiny.

Představit Knihovnu pro děti a mládež však není úplně jednoduchý úkol, protože pod toto oddělení patří i několik dílčích struktur. Všichni pracovníci se podílí na provozu oddělení, pracují s fondem a se čtenáři v pracovní době od 10 do 20 hodin, kdy je knihovna otevřena pro veřejnost. Zároveň všichni během týdne dle objednávek realizují i programy s prvky informačního vzdělávání pro mateřské, základní a střední školy, které jsou však objednávány již od ranních hodin nehledě na otevírací dobu knihovny pro veřejnost. Celkem je takových programů jen pro školy objednáno průměrně 10 za týden. Mimo to má Knihovna pro děti a mládež spoustu pravidelných programů pro veřejnost. Vzhledem k velkému počtu různorodých akcí pro školy i veřejnost, vznikla potřeba vyčlenit pracovníky na jednotlivé sekce dle věku cílové skupiny. V Knihovně pro děti a mládež proto vzniklo i Centrum dětského čtenářství a TEEN – prostor pro mládež od 13 let.

Když už budeme mluvit přímo o Knihovně pro děti a mládež, tak toto oddělení disponuje prostorem, který je určen pro nejmenší čtenáře od 0 do 9 let, pak prostorem pro čtenáře od 9 do 13 let a pak prostor určený pro mládež od 13 let, tzv. TEEN. Na půjčovně máme prostor i pro maminky, které přichází s nejmenšími dětmi a hrací zónou s lepoprely a nástěnkou na kreslení, dva počítače s katalogy, dva počítače s přístupem na internet (pokud má dítě souhlas od rodičů, má to zvýrazněno na čtenářské průkazce), dále pak na půjčovně máme i tzv. chytrý stůl.

Knihovna pro děti a mládež je také metodickým centrem a podporuje přímým i nepřímým způsobem čtenářství, ať už mnoha akcemi pro děti a mládež z řad veřejnosti, či školních kolektivů, tak i mnoha akcemi pro odbornou veřejnost, ať už pro knihovníky dětských oddělení, či pedagogy.

VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY PRO MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ A STŘEDNÍ ŠKOLY

Vzdělávací programy pro školy vycházejí jednak z aktuálních témat a potřeb škol, také se však v jejich tematické náplni snažíme zohlednit jak literaturu současnou, tak i tzv. zlatý fond, kdy jsou programy ze strany učitelů objednávány za účelem uvedení do probíraného učiva, či za účelem upevnění probrané látky. Každá skupina programů nese svá specifika.

Veškeré programy jsou pro lepší přehlednost a uchopitelnost vytvářeny v souladu s Rámcovými vzdělávacími programy příslušného typu a stupně školy, podle nichž se v České republice realizuje vzdělávání – v komplexní nabídce jsou proto kromě nezbytné anotace a určené cílové skupiny doplněny o informace o klíčových kompetencích a vzdělávacích oblastech, jichž se dotýkají, aby učitelé již před objednáním měli alespoň rámcovou představu o tom, na co bude zvolený program cílit a co bude jeho prostřednictvím možné u dětí rozvíjet. Během programu navíc pracujeme i s moderními technologiemi, které v knihovně jsou k dispozici – interaktivní tabule, stůl nebo tablety.

Kolem chytrého stolu se v Knihovně pro děti a mládež dodnes vede spousta diskuzí. Někteří rodiče říkají, že tento „tablet na nožičkách“ do půjčovny nepatří, mnohem víc je ale těch, kteří tuto moderní technologii uvítali, jako nový nástroj pro nenásilnou formu vzdělávání svých dětí. Chytrý stůl obsahuje již přednastavený soubor hracích aplikací, ve kterých si můžete zdokonalit své znalosti z matematiky, zeměpisu, angličtiny, češtiny a mnohé další. Opravdu všechny aplikace mají vzdělávací charakter.

V chytrém stole jsme však využili i potenciálu, kdy se dá vytvořit i aplikace podle našich požadavků na míru. Využili jsme toho při představení prostoru pro teenagery a vytvořili aplikaci TEEN, která přesně kopíruje fotkou tento prostor a ukrývá v sobě řadu interaktivních míst. Takto vznikla i aplikace Mahen a knihovna, kde je interaktivní časová osa, kvíz o osobnosti Jiřího Mahena a mnohé další. Když k nám pak přijde exkurze a my chceme, aby nám zjistili nějakou informaci o Mahenovi, využijí k tomu přímo chytrý stůl. Taky vznikla aplikace na míru pro handicapované, kde najdeme rozlišování barev, tvarů nebo písanku k obtahování písmen.

Každý rok v září a říjnu mají žáci prvních tříd roční registraci do knihovny zdarma. V říjnu v rámci celostátní akce Týden knihoven pak probíhá slavnostní pasování prvňáčků do řádu čtenářů. Toto pasování je nabídnuto i školám a současně probíhá i na všech pobočkách knihovny. Pro děti je vždy připraven zajímavý program. První třídy, které pak mají zájem s námi celý rok spolupracovat, k nám pak zavítají na úvodní program seznámení s knihovnou Knihovnická abeceda s opičkou Rozárkou a v druhém pololetí je navštěvuje přímo ve škole královna knih, které děti předčítají, povídají o přečtených

knihách a plní různé úkoly k četbě. Tento cyklus je nazván Šňůrka plné písmenek, protože děti během těchto setkávání získávají jednotlivá písmenka abecedy za splněné úkoly či pěkné povídaní. Závěrem tohoto celoročního cyklu je pak slavnost nazvaná Klíčování, kdy děti na závěrečném dvouhodinovém programu získají klíč od království knížek a knihu, kterou knihovna získává v rámci projektu Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka, z projektu financovaného Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR. Tuto knihu speciálně pro prvňáčky vytváří každý rok jiný spisovatel a knihovny v celé republice získávají několik desítek výtisků zdarma a v případě potřeby si více výtisků mohou dokoupit za zvýhodněnou cenu.

KNIHOVNA SPOJUJE – mezigenerační a klubové programy v KJM

Knihovna pro děti a mládež je zapojena do několika dílčích projektů, které jsou spolufinancovány Ministerstvem kultury ČR. O tyto granty se žádá každý rok, vždy jsou projekty posuzovány porotou zástupců z různých krajů a pak je vyhodnoceno, kterým knihovnám se dostane finanční podpory ministerstva. Letos v KDM jsme měli projekt Knihovna spojuje, což byl mezigenerační a klubový projekt na podporu čtenářství. Snahou bylo dostat do knihovny nejenom děti, ale také jejich rodiče či prarodiče, podnítit zájem o literaturu, o společné prožívání nad knihami, o vyprávění mezigeneračních příběhů. Během roku tak bylo pozváno několik významných autorů, kteří tvoří jak pro děti, tak i pro dospělé, dále pak proběhly různé soutěže, při nichž šlo právě o to, aby jednotlivý tým tvořila vždy rodina (výročí Jaroslava Foglara a Rychlých šípů).

Co se týká klubových setkání, probíhá v knihovně takto založených klubů pro pravidelná setkávání skupin několik. Dobrodružství opičky Rozárky, která je maskotem Knihovny pro děti a mládež, probíhá většinou 1x měsíčně. Jsou to setkání dětí ve věku 2-6 let a jejich rodinných příslušníků na programu, který formou hry, pohybových cvičení, výtvarné aktivity pracuje s příběhem knih. Díky již zmíněnému projektu byli pozváni také autoři knih pro děti či ilustrátoři knih pro děti.

Od září u nás také vznikl čtenářský klub pro děti od 8 do 12 let. Zpočátku jsme měli velké obavy, zda vůbec bude o takový klub zájem, ale nakonec byla naplněna celá jeho kapacita, což činí 12 dětí. Setkání klubu probíhá 1x za 3 týdny po celý rok. Kromě četby a představení jednotlivých literárních žánrů, se děti setkávají i s textem v různých formách a proto nechybí ani

návštěva České televize či brněnského nakladatelství Host či Českého rozhlasu.

BOOKSTART S KNÍŽKOU DO ŽIVOTA

V příštím roce dojde své obnovy také pravidelný Klub maminek, protože bude startovat nový celorepublikový projekt, který opět našel svoji inspiraci v zahraničí, kde funguje již řadu let. Pro maminky, kterým se narodí miminko, bude připraven při vítání občánků či přímo v porodnici dárkový balíček od knihovny, jež bude obsahovat kromě čtenářské kartičky pro dítě či maminku, také leporelo s jednoduchými říkadly, audioknihu a metodickou příručku pro rodiče, která poradí, jakou zvolit pro nejmenší literaturu a jak s ní pracovat. Zároveň knihovna, jež se do tohoto projektu zapojí, musí pravidelně pro rodiče s nově narozenými dětmi pořádat akce právě takového typu, jako byl náš klub maminek. Celý projekt bude opět pod taktovkou Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR, který ho finančně zajistí a podpoří.

BEZBARIÉROVÁ KNIHOVNA, PROJEKT RUKU V RUCI A SPOLUPRÁCE S NESLYŠÍCIMI

Knihovna si za dobu své existence upevnila své postavení mezi kulturními institucemi města a je součástí celospolečenského života v Brně. Kromě klasických výpůjčních služeb je její činnost zaměřena také na pořádání nejrůznějších vzdělávacích a kulturních akcí pro širokou laickou i odbornou veřejnost, ale neopomíná zohlednit také potřeby klientů s různými druhy handicapů. V KJM má nejdelší tradici Knihovna pro nevidomé a slabozraké, jež vznikla v roce 1976. Soustavně se však věnujeme také práci s dětmi s rozličnými druhy handicapů – práce s nimi má formu individuální pomoci přímo v půjčovnách, kolektivních besed a programů či spolupráce se specializovanými institucemi, jež může přerůst až v projektovou činnost.

V letech 2010 – 2012 byl realizován projekt s názvem Ruku v ruce, který nabízel pomocnou ruku dětem s různými typy handicapů či dětem ze sociálně znevýhodněných rodin, pro něž byly vytvořeny čtyři cykly programů, které mohly být realizovány jako klasické vzdělávací programy, ale rovněž jako programy integrační, při nichž docházelo k začlenění těchto dětí mezi zdravou populaci a vzájemné pomoci a spolupráci mezi oběma skupinami. Celý projekt se zaměřil na snižování informačních bariér, jež činí rozdíly mezi těmito cílovými skupinami. V současné době nastala pětiletá lhůta udržitelnosti projektu, kdy

pro zapojené školy a skupiny nabízíme programy z klasické nabídky s adekvátními úpravami pro jejich specifika a připravujeme rovněž zmíněné integrační programy.

Každoročně navíc pořádáme od září do června pravidelné každ měsíční návštěvy v několika stacionářích pro tělesně a mentálně postižené. Každý měsíc pro ně vytváříme nové programy, které mají vzdělávací charakter a jsou různě tematicky zaměřené. Tyto programy se těší u klientů stacionáře velké oblibě a knihovnice jsou vždy vítanými návštěvníky. Stejně tak s pravidelným programem jezdíme celý rok jednou za měsíc do Mateřské školy při Fakultní nemocnici Brno, kde pracujeme s dětmi, které jsou v nemocnici aktuálně hospitalizovány.

V loňském roce jsme také nově navázali spolupráci s neslyšícími, kteří projevíli zájem o zapojení se do integračních programů a akcí pořádaných knihovnou. Specifika této skupiny spočívají zejména v bezpodmínečné přítomnosti tlumočnicka a ještě důslednější přípravě jak pozvánek na akce (musejí být natáčeny a tlumočeny do českého znakového jazyka), tak také programu, neboť děti se sluchovým postižením jsou při nich většinou integrovány mezi děti zdravé, bez handicapů a obě skupiny vyžadují zcela odlišný přístup, proto musejí být programy promyšlené do nejmenších detailů. Neslyšící děti se zapojují zejména do programů Dobrodružství opičky Rozárky, jež jsou určeny veřejnosti a jež si dlouhodobě získávají mezi návštěvníky velkou oblibu.

TEEN – PROSTOR PRO MLADÉ, KDE TO ŽIJE

TEEN je prostor pro mladé v Knihovně Jiřího Mahena v Brně, který vznikl v říjnu roku 2014. Cílem tohoto prostoru je nalákat do knihovny více teenagerů od 13 let. Napomoci tomu má nejen příjemně zařízený prostor, ale i snaha vytvářet takové programy, které by mohly tuto cílovou skupinu oslovit.

Vlastní prostor TEENU se snaží svým uspořádáním zařízení nabídnout místo k relaxaci, učení, četbě i setkávání se s přáteli. Taktéž jsou v místnosti k půjčení knihy určené této cílové skupině, starší vydání sem byla přemístěna z Oddělení pro dospělé, nově vycházející tituly jsou sem umísťovány již automaticky, především knihy „young and adult“. Z fondu máme zvlášť vyčleněné komiksy a mangy, které jsou u čtenářů velmi žádané. Nově jsou zde umísťovány i naučné knihy určené této generaci. V místnosti je taktéž k dispozici televize, která se

používá například k hraní her na xboxu nebo také k propagačním účelům TEENU, když na ní v prezentaci běží pozvánky na připravované programy, tipy na novinky ve fondu apod. V TEENU je také k dispozici několik desítek deskových her, které si čtenáři mohou zahrát. Taktéž si mohou půjčit jeden ze dvou notebooků a v prostoru TEENU na něm pracovat, nebo si mohou vybrat z naší nabídky nějaké DVD, třeba zfilmování povinné četby, a zhlédnout ho v našem prostoru.

Volnočasové programy, které pro teenagery připravujeme, se každý měsíc obměňují. K oblíbeným programům TEENU patří například program Cestuj!, v němž mladí prezentují své cestovatelské zážitky, postřehy a tipy. Dalším dlouhodobým programem je Deskománie, při které je vždy setkání fanoušků deskových her věnováno předem vybrané hře, účastníci se na setkání dozvědí pravidla hry a následně se daná hra hraje. Jednou za čas je pak uspořádán i soutěžní turnaj. Taktéž Literární dílny či Tvůrčí psaní mají své pravidelné návštěvníky, kteří si rádi hrají se slovy a rádi své texty prezentují ostatním. V TEENU si Snažíme se být opravdu všestranní, proto si u nás přijdou na své i milovníci počítačových her, kteří se na Fun2Play dozví například zajímavé herní tipy. Nechybí však ani hraní oblíbených RPG her v podobě Dračího doupěte, či hraní LARPU.

TEEN vznikl také z důvodu, abychom mladým dokázali, že knihovna je nejen místo, kde se mohou půjčovat knihy, ale že je to také místo, kde se mohou realizovat a prezentovat. A kde je také prostor k setkávání se s ostatními, navazování kontaktů, nabírání zkušeností, inspirace a objevování nových věcí. Jako knihovníci TEENU se snažíme ukázat, že jsme tu pro naše čtenáře, kterým vždy rádi poradíme a které rádi přesvědčujeme, že nás zajímají jejich potřeby a zájmy. Snažíme se jít našim budoucím čtenářům naproti a ty stávající přesvědčit, že TEEN je cool. V únoru 2016 jsme se zúčastnili začínající celorepublikové knihovnické akce s názvem Noc BEZ Andersena, která se nechala již podle názvu inspirovat Nocí s Andersenem, ale na rozdíl od ní se zaměřuje na cílovou skupinu, která svým věkem náleží za hranici 15 let. Náplní akce bylo nocování v knihovně s doprovodným programem, z čehož největší odezvu měl LARP (live action role play), populární prohlídka knihovny a velký kvíz k výročí Harryho Pottera. Celá akce měla úspěch a zúčastnění nyní navštěvují knihovnu a ptají se po obdobných akcích. Další z úspěšných akcí TEENU, která tentokrát byla především propagačního charakteru, byla účast na Brněnském Majálesu,

kam jsme vyrazili za naší cílovou skupinou a kde jsme měli stánek se soutěžími a nejrůznějšími propagačními předměty. Každé letní prázdniny roku mají v TEENU velkolepé zakončení v podobě celodenního komiksového festivalu s názvem Maheniks, který byl plný komiksových workshopů a přednášek zakončený přehlídkou oblíbených cosplay kostýmů.

Stále se zvyšující návštěvnost prostoru a programů TEENU je nám pozitivní odpovědí na naši práci. V prostředí města Brna, ve kterém je spousta příležitostí se realizovat, je příjemnou satisfakcí hojná účast na našich programech. V TEENU rádi neustále vymýšlíme nové programy, které mohou být pro naši cílovou skupinu užitečné jak v oblasti vzdělávání, tak i pro samotnou relaxaci.

Christiane Bornett

Čitateľská gramotnosť v mestskej knižnici Reinickendorf ako príklad na knižnično-pedagogické ponuky verejných knižníc v Berlíne v digitálnom kontexte

Stadtbibliothek Reinickendorf Berlin (Nemecko)

Vítam vás na svojej prezentácii o tom, ako sa v mestskej knižnici Berlín-Reinickendorf usilujeme podnecovať záujem o čítanie. Volám sa Christiane Bornettová a pracujem už vyše dvadsať rokov v tejto oblasti. Štyri roky vediem knižnicu pre deti a mládež v Humboldtovej knižnici v Reinickendorfe, dva roky sa intenzívne zaoberám využívaním digitálnych médií v knižničnej pedagogike. O svojich skúsenostiach budem hovoriť neskôr.

Berlín so svojimi 3,5 miliónmi obyvateľov má dvojstupňovú správu. Dvanásť berlínskych obvodov pracuje v niektorých oblastiach ako samostatné komúny. Jestvuje napríklad dvanásť knižničných systémov, spravovaných príslušnými obvodmi, jedna centrálna a krajinská knižnica pracuje ako finančne nezávislá nadácia.

Mestská časť Reinickendorf má 260 000 obyvateľov, má knižničný systém s obvodnou centrálnou knižnicou – je to Humboldtova knižnica, kde pracujem –, štyrmi pobočkami a dvoma bibliobusmi. Každá knižnica ako aj bibliobusy majú fond médií pre deti a mládež, okrem kníh sú to aj časopisy a komiksy, DVD, CD, konzoly, počítačové a spoločenské hry ako aj knihy a mp3. Bibliobusy navštevujú základné školy v našom obvode a zásobujú deti knihami priamo na školskom dvore.

Dvanásť obvodov má síce samostatné knižničné systémy, napriek tomu berlínske verejné knižnice úzko spolupracujú. Knižničný preukaz (pre deti a žiakov až do ukončenia školskej dochádzky zdarma), platí vo všetkých verejných knižniciach. Okrem toho má združenie knižníc spoločný užívateľský poriadok, spoločný knižničný software pre registráciu výpožičiek aj spoločný elektronický katalóg. V mnohých grémiách a pracovných skupinách sa uskutočňuje odborná výmena, vedúci knižníc vydávajú spoločné rozhodnutia, záväzné pre všetky knižnice združenia.

Konajú sa cykly podujatí, ktoré sú spoločné pre celé združenie, v práci s deťmi sú to napr. súťaž v predčítaní pre šieste triedy alebo Berlínske rozprávkové dni zakaždým v novembri.

Okrem toho spoločne pracujeme na dôležitých inovatívnych knižničných projektoch, o jednom stručne porozprávam. R. 2016 sme dostali peniaze na projekt pre Berlínske verejné knižnice na rozšírenie digitálnej ponuky (e-Books, e-Paper, Film-Streaming atď.).

Knižniciam pre deti a mládež sa podarilo dostať časť týchto prostriedkov na projekt. Takto si zadovážili tzv. I-Pad-kufriky, aké ponúka Apple pre vzdelávacie inštitúcie. Obsahujú 16 Ipadov, jednu MacBook na spravovanie a konfiguráciu, k tomu rozličné príslušenstvo, napríklad na prezentovanie aplikácií cez beamer. V Apple-Teacher-Store sú rozličné aplikácie (bezplatné i spoplatnené) na kreatívnu prácu so žiakmi.

Pracovná skupina, ktorú vediem, organizovala informačné podujatia a ďalšie vzdelávanie, aby sa knihovníci, ktorí sa venujú deťom a mládeži, naučili pracovať s Ipadmi. Okrem toho sme uskutočnili dve odborné konferencie, kde sme si vymieňali poznatky k tejto téme.

Teraz vám porozprávam o knižnično-pedagogických ponukách v Berlíne-Reinickendorfe. Vo väčšine berlínskych obvodov prebiehajú programy podobne. Zvyčajne sa konajú dopoludnia pred zvyčajnými otváracími hodinami, napr. v Humboldtovej knižnici od 8.30 do ca. 11.30. Naša ponuka je určená družinám, základným a stredným školám, hlavne po desiatu triedu. Ťažisko spočíva na veku 4-10 rokov, jesto však aj ponuky pre celkom malé deti od poldruha roka a stredoškolákov krátko pred maturitou. Pri programoch pre druhú či tretiu triedu je v strede predčítanie. K tomu robíme zvyčajne obrázkové kino, to znamená, ilustrácie z príbehu sa premietajú na plátno, k tomu predčítame. Predčítanie sa dopĺňa o hru, zhotovovanie rekvizít a pohybové hry. Pracujeme aj s aplikáciami s obrázkovými knihami, ktoré hráme spoločne v skupine. Pre starších žiakov stojí v strede záujmu kolaboratívne učenie, práca s tabletmi je tu vhodný doplnok, pretože rozvíja vlastnú aktivitu u žiakov, okrem toho dokáže motivovať. Naše knižnično-pedagogické podujatia v Humboldtovej knižnici navštevujú dve skupiny z materských škôl a jedna až dve školské triedy.

V našej práci sú zvlášť dôležité tieto zásady:

1. Urobiť z literatúry zážitok prostredníctvom všetkých zmyslov

Hry s ohmatávaním a ochutnávaním, akustické hádanky alebo hry na hľadanie obrázkov sú vhodné na úvod pre menšie deti, takto sa im oživia príbehy. Slúžia aj na rozvíjanie reči, takto si môže napr. skupina z materskej školy vypracovať slovník potrebný na to, aby deti mohli vnímať predčítavaný príbeh a porozumieť mu.

2. Spoločne zažiť literatúru

Zážitok zo spoločnej akcie v triede alebo skupiny z materskej školy sa podnecuje spoločným lúštením hádanky, vymýšľaním nového konca príbehu v skupinkách alebo súťažou pri hľadaní určitej knihy z vecnej literatúry v knižnici.

3. Literatúru spojiť s pohybom

Aby sa deti sústredili na počúvanie príbehu, stále znovu sa usilujeme zakomponovať aj pohybové hry, takto sa priebežne uplatnia i motorické potreby menších detí. Okrem toho poskytujú pohybové hry zábavu a v knižnici ich ani neočakávajú za každú cenu. Preto ostanú dlho v pamäti a vytvárajú pozitívny obraz tohto miesta.

4. Rozprávať vlastné príbehy

Hoci má väčšina tried pri návštevách knižnice čas prísne vymedzený, pokúšame sa vytvárať kreatívne fázy, v ktorých deti nielen počúvajú, ale aj rozprávajú vlastné príbehy. Zväčša sa tak deje v skupinovej práci v závislosti od témy predčítaného či predstaveného príbehu.

5. Príbehy kreatívne pretvárať

Ak sa príbehy kreatívne pretvárajú a utvárajú, napr. v čitateľskej škatuli, v obrázkoch či modeloch, vyplatí sa prezentovať výsledky na výstave v knižnici. Deťom sa takto dostane osobitného ocenenia za ich prácu, knižnica prítiahne ich rodičov ako návštevníkov, podnecuje iné deti a učiteľov na podobné kreatívne aktivity.

Naše knižnično-pedagogické podujatia sa vcelku riadia podľa pevnej štruktúry:

Pre rozličné vekové skupiny vytvoríme príslušnú priestorovú situáciu (v polkruhu na poduškách, v kruhu na stoličkách a pod.), sčasti používame hrací materiál, ktorý sme sami vytvorili (obrázkové karty, pexeso, zvieracie figúrky, rozprávkové predmety, truhličky s pokladmi atď.). Pri každom podujatí uplatníme rozličné knižničné médiá, to znamená, nielen sa predstavia dve-tri knihy, ale žiaci sa v príbehu podujatia zaoberajú množstvom kníh v knižnici, preskúmajú pritom aj rozličné priestory. Každé podujatie prebieha podľa určitého plánu, pri ktorom sa menia metódy (skupinový rozhovor,

partnerská práca, predčítanie, pohybová hra atď.). Dôležitou súčasťou podujatia je vždy aj voľný výber kníh, pri ktorom dostanú žiaci dosť času na to, aby si našli knihu podľa osobných záľub.

Cieľom všetkých týchto aktivít je získať deti a žiakov ako (budúcich) návštevníkov knižnice a prilákať do knižnice aj ich rodinu. Na podujatiach pre skupiny z materských škôl a školské triedy sa chce naša knižnica prezentovať ako miesto, kde sa deti cítia dobre, kde sa možno spoločne zabaviť a kde každý nájde čosi v zhode so svojimi záujmami.

Z rozsiahlej ankety v berlínskych knižniciach v posledných rokoch vyplynulo, že väčšina tých, ktorí pravidelne využívajú knižnicu v dospelosti, sa stali návštevníkmi knižnice už ako deti (prostredníctvom svojej rodiny, vďaka materskej škole alebo školy).

Ako zapájame digitálne médiá do našich aktivít na podporu čítania:

Digitálne médiá využívame najmä ako metodický doplnok. U starších detí a mládeže patria k ich bežnému životu. Vo svojich knižničných podujatiach využívame silu motivácie, ktorá z týchto médií vychádza a prezentujeme knižnicu ako moderné miesto, kde i mládež opäť nájde samu seba.

Digitálne médiá rozširujú naše pedagogické pomôcky napr. tým, že deti sa po predčítanom príbehu o lesných zvieratách interaktívne a hravo zaoberajú aplikáciou o lese. Ak pracujú v skupinách po dvoch či troch pri jednom tablete, podporuje to aj komunikatívnu výmenu. Interaktívna rozprávková aplikácia, ktorá nerozpráva lineárne, ale umožňuje detskému používateľovi rozličné cesty príbehom, môže výborne doplniť tradičné rozprávkové podujatie.

Na internete nájdeme veľa pomôcok pre putovanie po knižnici a kvízové formáty. Tie možno naplniť vlastným obsahom, aby sme starším žiakom zábavným spôsobom priblížili knižničné pravidlá a podmienky vypožičania (Kahoot, Actionbound, Quizizz, QR-Code-Rallyes). Väčšinu pomôcok, s ktorými pracujeme, dostaneme zdarma na webe, stačí mailová adresa. Pri niektorých sa vyžadujú

licenčné poplatky. Veľa pomôcok je v angličtine, k tomu návody na použitie na YouTube. Používané aplikácie kupujeme v Apple-Teacher-Store alebo ich zdarma stiahneme, mnohé dostať aj pre androidné systémy v Play-Store.

Podrobnejšie predstavím, ako sa dá za pomoci aplikácie vytvoriť uvedenie do knižnice. Aplikácia Veľká fabrika na slová, ocenená za umelecky mimoriadne vydarené stvárnenie, je založená na rovnomennej knihe. Hovorí sa v nej o svete, kde treba zaplatiť za slová, aby sa smeli vysloviť. Iba boháči môžu veľa hovoriť. Hlavná postava Paul je chudobný chlapec, slová, ktorá by chcel vysloviť, musí preto hľadať v odpade alebo sieťkou chytá poletujúce slová. Jedného dňa chytí tri pekné slová, ktoré chce stoj čo stoj darovať na narodeniny Márii, dievčaťu, ktoré má veľmi rád. Je tu však i Oskar, veľmi bohatý chlapec, ktorý môže Márii darovať veľmi veľa viet.

V aplikácii, ktorá zobrazuje v podstate všetky strany knihy a príbeh aj rozpráva (okrem nemčiny aj po anglicky a po francúzsky), sú rozličné interaktívne prvky, ktoré sa dajú výborne využiť na podporu hovorenia a čítania. Na jednej strane je vyobrazený obchod so slovami, kde sú rozličné oddelenia pre slová, napr. Zlé slová, Letné slová, Zabudnuté slová atď. Ak ťukneme na nápisy v tomto obchode, preletia slová príslušnej kategórie cez obraz (aplikácia je utvorená tak, aby zakaždým vystúpili iné slová).

Obchod na slová sa dá dobre využiť na uvedenie do knižnice. Veď čo iné je knižnica, ak nie obrovský obchod so slovami? Cez beamer si spoločne so žiakmi prezeráme aplikáciu, necháme slová preletieť cez obrazovku a pokúšame sa zapamätať si toľko slov, ako sa dá. Hľadáme v knižnici slová z iných kategórií a zapíšeme ich (napr. pirátske slová v knihe o pirátoch, rozprávkové slová v rozprávkovej knihe, prázdninové slová, veselé slová, strašidelné slová a pod.). Neskôr si môžu deti vo dvojiciach ešte raz pozrieť aplikáciu na tablete a spoločne sa zahrať iné skryté hry, napr. poskladať slová z odpadu alebo zoradiť slová podľa jazykov.

Na vyrozprávanie minipríbehu v časovom rámci, aký dovoľuje návšteva triedy v knižnici, jesto niekoľko aplikácií. Jedna z nich je aplikácia Puppet Pals. Za divadelnou oponou volí používateľ z rozličných pozadí alebo sám pridá fotku pozadia (napr. knižnej ilustrácie). Deti fotografujú samy seba ako „hlavných predstaviteľov“ a vsunú svoju fotku ako predstaviteľov na scéne. Dvomi až tromi postavami (fotkami detí) sa dá na javisku hýbať, deti môžu improvizovať malý dialóg, ktorý sa nahrá.

S aplikáciou sa dá narábať nanajvýš ľahko (aj keď ju dostať iba v angličtine), porozumejú jej už tretiaci. Použili sme ju napríklad pri príbehu o priateľstve od jedného nórskeho autora, jeho ilustrácie sme mali u nás na výstave. Keďže ilustrácie si vytvára sám sčasti digitálne, nůkala sa možnosť aj s deťmi pracovať digitálne. Najprv sa deti porozhliadali po výstave za pomoci obrázkových kariet, potom sme im predčítali príbeh, k tomu sme im cez beamer ukázali obrázky. Nato vytvorili pomocou aplikácie scénu na tému priateľstvo so samými sebou ako predstaviteľmi. Na záver sme si spoločne pozreli tieto videoklipy dlhé dve až tri minúty, deti boli na výsledok nanajvýš pyšné.

Niekedy navštívia knižnicu aj triedy s deťmi, ktoré pochádzajú z rodín, kde sa nečíta. Motivovať týchto žiakov je zakaždým osobitná výzva. Tu môžu tablety naozaj otvárať dvere! Pri tejto cieľovej skupine (zväčša 7. či 8. trieda) pracujeme s aplikáciou Moldiv, založenej na princípe fotokoláže.

Po krátkom úvode prezentujeme žiakom knižný stůl s atraktívnu vecnu literatúrou (napr. o športe, počítačovej hre Minecraft, móde alebo kreslení manga). Teraz dostanú žiaci za úlohu nájsť v knižnici správne miesto knihy, ktorú si sami vybrali, sfotografovať príslušný regál so signatúrou, štítkom so systematikou, titulnú stranu knihy a seba samých. Pomocou aplikácie môžu vytvoriť z fotografií digitálny plagát, nanajvýš jednoducho sa dá vložiť aj písmo na komentár alebo citát z knihy. Za pomoci digitálneho plagátu predstaví každý či každá skupina knihu.

Tento spôsob predstavenia knihy, pri ktorom sa zároveň preskúmajú priestory knižnice a získajú sa čo len minimálne poznatky o systematike, žiakov nanajvýš baví. Pri tejto vekovej skupine je narábanie s aplikáciou spravidla hračka a nadšenie z toho, že smú pracovať s tabletom sa preniesie aj na vzťah ku knižnici a knihám.

Podujatia, ktoré som dosiaľ predstavila, sa konajú spravidla mimo otváracích hodín pre vopred ohlásené skupiny z materských škôl a školské triedy.

Teraz by som rada predstavila program, ktorý sa koná v priebehu otváracích hodín popoludní a je prístupný pre každého návštevníka. Každý piatok popoludní (od októbra do marca) predčítame príbehy, k tomu premietame obrázky beamerom na plátno. K príbehom potom poskytneme vhodné aplikácie s obrázkami z knižky a vysvetlíme, ako sa s nimi narába. Poslucháči majú čas vyskúšať si aplikácie na knižničných tabletoch.

Tieto podujatia vykazujú veľmi dobrú návštevnosť, každý piatok sa zide 40-50 detí, rodičov a starých rodičov, počúvajú príbehy, spoločne otestujú nové aplikácie. Usilujeme sa zakomponovať aj malé akcie slúžiace na zhotovovanie rekvizít alebo hru ako analógovú alternatívu k hre na tablete.

Príklad z nášho programového letáku: príbehy o „strelených“ vtáčkoch. Prečítame veselé príbehy, v ktorých sa vyskytujú vtáky, predstavíme aplikáciu na vyskúšanie, kde treba zbierať kľúče, aby sme vyslobodili vtáčika z klietky, kto chce, môže aj spoluvytvárať plagát, na ktorom je strom s pestrými vtákmi. Napokon sa plagát vyvesí v knižnici.

K tomuto cyklu podujatí sme vydali brožúru, v ktorej odporúčame pedagogicky cenné aplikácie. Rodičia veľmi oceňujú túto ponuku, pretože jestvuje neprehľadná ponuka aplikácií pre deti, niekedy veľmi zlej kvality. Tu sa knižnica môže prezentovať ako kompetentná mediálno-pedagogická inštitúcia s pozitívnym účinkom smerom von. O týchto aktivitách informovala miestna tlač a z jedného podujatia sme mali aj rozhlasový príspevok naživo.

Cieľová skupina, s ktorou je pre knižnice (prinajmenšom v Nemecku) veľmi ťažko nadviazať komunikáciu, je mládež od 14-20 rokov.

Predstavím vám dva formáty, ktorými sa pokúšame získať mládež pre knižnicu.

Prvý projekt je založený na spolupráci s gymnáziom a kníhkupectvom, oboje v blízkosti knižnice. Na gymnáziu spolupracujeme s učiteľmi angličtiny, ktorí chcú motivovať žiakov, aby aj mimo vyučovania čítali anglické knižky pre mládež. V kníhkupectve si žiaci nájdu anglický román pre mládež, ktorý si výnimočne smú požičať a doma ho prečítajú.

Potom usporiadame v knižnici Book Slam: knihy sa stručne, za tri minúty (po anglicky) predstavia, podľa možnosti zábavným spôsobom. Publikum tvoria žiaci, zamestnanci kníhkupectva a pracovníci knižnice. Vždy v pároch poslucháči body ohodnotia knihu (nie jej predstavenie). Najlepšie ohodnotenú knihu knižnica zakúpi a zaradi do fondu, zvyšok sa vráti do kníhkupectva. Žiaci sú značne motivovaní, pociťujú zodpovednosť za to, že spolurozhodujú, ktoré knihy treba pojať do knižničného fondu. Stalo sa už, že žiak dodatočne neodporúčal knihu, ktorú vybral, obsahuje vraj priveľa násilia.

Keďže sme tento projekt absolvovali už viac ráz, obsahuje náš fond anglických kníh pre mládež veľa titulov, ktoré odporúčali žiaci, na gymnáziu zas učitelia angličtiny odporúčajú na vyučovaní návštevu knižnice. Žiaci si radi prídu požičať u nás anglické knihy, nájdu tu fond, ktorý vybrala ich mediálna skupina. Aj o tomto projekte sa písalo v novinách, kníhkupectvo malo teda z toho úžitok.

Na záver ešte porozprávam o podujatí, ktoré sme nanovo koncipovali a práve sa koná po prvý raz: Groove Your Book – utvor soundtrack k svojmu čítaniu. Aj tento program je zameraný na mládež od 13 rokov. Keďže je koncipovaný ako prázdninový projekt, môžu sa prihlásiť voľne na našej internetovej stránke alebo priamo v knižnici.

Na prvom stretnutí ešte pred prázdninami sme predstavili mladým návštevníkom na podujatí, ktoré

je pre nich atraktívne (knižný kasting), aktuálne knihy pre mládež.

Prvý týždeň jesenných prázdnin je venovaný voľnému čítaniu doma. V blogu osobitne zriadenom na tento účel sa môžu už vymieňať prvé nápady ako pretvoriť knihu na hudobnú skladbu. Druhý týždeň jesenných prázdnin sa mladí stretávajú každý deň v knižnici a dostanú od profesionálneho hudobníka informáciu ako narábať s rozličnými hudobnými aplikáciami, ktoré sa nachádzajú na knižničných tabletoch. Tak sa bez znalosti nôt môžu vytvárať hudobné skladby, ktoré odrážajú pocity a nálady z čítania.

Potom sa posledný deň jesenných prázdnin konalo vo večernom programe knižnice verejné „predvedenie“, na ktoré prišli rodičia a priatelia zúčastnených mladých ľudí, ale aj iní návštevníci, ktorí navštevujú večerné podujatia knižnice. Mládež predstavila svoje knihy, sčasti z nich čítala, k tomu prezentovala svoje skladby. Veľa návštevníkov chcelo vedieť, ako postupovali, ako sa vôbec dá robiť hudba za pomoci tabletu. Rozhovory boli zaujímavé, mladí cítili, že sa im ako aj ich dielam dostalo ocenenia. Naša knižnica sa zasa raz prezentovala ako miesto, kde môžu rozličné generácie prostredníctvom literatúry nadviazať rozhovor.

Preklad: Ľudovít Petraško

Csépányi Zoltán, Szabó Eszter

S nami každé miesto zažiar

Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár, Eger (Magyarország)

Veková kategória: 9. ročník ZŠ

Dĺžka podujatia: 60 min.

Cieľ: voľnočasová aktivita v čitateľskom klube, spoznávanie súčasných autorov pre mládež

Pomôcky: novela, toaletný papier, fixy, flipchart

1. Zoznamovacia hra: (Eszter, Zoli)

Táto hra sa osvedčila najmä u tínedžerov. Pri prvých klubových stretnutiach sme ju už viackrát vyskúšali.

Opis hry: sedíme v kruhu a podávame si rolky toaletného papiera. Každý si odmotá asi toľko hárkov, koľko zvykne používať pri „veľkej“ potrebe. To ich prekvapí, rehotajú sa. Požiadame ich, aby na každý kus napísali o sebe nejakú dôležitú informáciu, aké majú hobby, obľúbenú knihu, a pod. Po prečítaní ústrižky položia do stredu kruhu. Pomocou tejto hry sa lepšie spoznáme, deti sa uvoľnia a zblížime sa.

2. Úvodná hra: (Eszter)

Prišli sme z rôznych miest s rôznymi životnými skúsenosťami. Cieľom je, aby sme boli počas podujatia sústredení a vnímali sa navzájom. Zistíme ich momentálne citové rozpoloženie.

- Asociačná hra s loptou – rýchla hra

Opis hry: hádzeme si loptu, kto ju chyťí, má vysloviť prvé slovo, ktoré mu prvé napadne.

- Emocionálna hra

Opis hry: ukazovákom ukazujeme a hovoríme (smutne, nahnevane, veselo ...) „nie ja som bol/a, ale ty si bol/a“

3. Analýza novely

Molnár T. Eszter: Present perfect / „Vyjadruje činnosť z minulosti, ktorá je nejakým spôsobom spojená s prítomnosťou. Význam: doteraz, do tohto.“/ Odznejú úryvky, s nimi sa spájajú otázky.

1. *úryvok*: (Eszter)

- Čo si myslíte, kde sa môže odohrávať dej? Akú mala minulosť hlavná hrdinka?

2. *úryvok*: (Zoli)

- Ako sa cíti hlavná hrdinka, ako by ste sa Vy popasovali s podobnou životnou situáciou?

3. *úryvok*: (Eszter)

- Ako sa končí dej, ako by ste vy ukončili príbeh? Čo si myslíte, aký osud čaká na hlavnú hrdinku?

4. Zhrnutie: (Zoli)

V závere spoločne diskutujeme a zhodnotíme bodovaním príbeh podľa rôznych kritérií:

- bol to príbeh o priateľstve, odvahe, obetavosti, vzdelaní, úprimnosti...
- bol to príbeh na zamyslenie, bolo v ňom násilie a vzrušenie, láska
- bol to príbeh každodenný,
- smiali sme sa na ňom, plakali sme
- páčil sa

5. Hra na záver:

Každý účastník sa pokúsi jedným slovom vyjadriť pocit z podujatia, či odporúča prečítať túto novelu svojim rovesníkom.

Preklad: Judita Dudásová

Jana Poláková

Deti so žltou hviezdou

Knihovna Jiřího Mahena, Brno (Česko)

Anotace: Jaké byly osudy židovských dětí a jejich rodin za druhé světové války? Jaké protizidovské vyhlášky a nařízení platily v protektorátu Čechy a Morava? K čemu vedla nesnášenlivost vyvolaná nenávisť k jiným rasám? To a mnohem více se dozvíte na programu, který je inspirován knihami Hanin kufřík a Princ se žlutou hvězdou.

Cílová skupina: 6. – 9. třída

Časová dotace: 60 – 90 minut

Osnova programu:

- žáci vědí, v jaké době vyhlazování probíhalo
- chápou pojmy, které se této doby týkají
- dokáží říct, jaká protizidovská opatření v této době platila a jaká ne
- na příkladu dvou ústředních postav programu rozumí rozdíl mezi životem židovských dětí ve sběrných a koncentračních táborech

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace
Člověk a společnost
Člověk a jeho svět

Klíčové kompetence: K učení
Komunikativní
Sociální a personální
K řešení problémů

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova
Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Výukové metody: Metody slovní – vyprávění, vysvětlování
Aktivizující výukové metody – metoda diskuzní
Kritické myšlení
Televizní výuka

Úprava pro handicap: Zatím realizováno pouze s dětmi bez postižení

Potřebné pomůcky: PowerPointová prezentace, Kufr s nápisem, Obrázek – „Měsíční krajina“, Foto – Hany a Petra, Pojmy na papíře A4, Tužky, desky.

Použité zdroje:

LEVINE, Karen. *Hanin kufřík: příběh dívky, která se nevrátila*. Praha: Židovské muzeum: Portál, 2003. 117 s. ISBN 80-7178-796-5.

TICHÝ, František. *Princ se žlutou hvězdou: život a podivuhodná putování Petra Ginze*. 1. vyd. Semily: Geum: Gymnázium přírodní škola, 2014. 378 s. ISBN 978-80-87969-05-2.

Doporučená literatura: Další knihy s židovskou tematikou:

např. Anna Franková; Kdysi; O chlapci, který se nestal číslem; Umlčené hlasy; Červená stuha; Tereziánské ghetto – tajemný vlak do neznáma; Spočítej hvězdy; Běž, chlapče, běž; Dítě s hvězdičkou; Ostrov v ptačí ulici a mnohé další.

1. Uvítání, představení sebe a knihovny

EVOKACE

2. Úvod do příběhu Hany a Petra:

dáme doprostřed kufr (jedna strana je popsána, tak jak Hanin kufrík, druhá ne) nepopsanou stranou nahoru a obrázek „Měsíční krajina“.

Ptáme se žáků na otázky komu si myslí, že daný kufr nebo obrázek patří. Co by mohlo být v kufru? Kam se daná osoba asi chystá? Co je na obrázku? Jak se asi obrázek jmenuje? Apod.

Následně ukážeme fotky dětí – Hany a Petra (řekneme, že jedna z věcí patří Haně a jedna Petrovi) – ať ty věci jen tak někomu přiřadí, také se zeptáme, co by mohly mít postavy společného?

Stručně říct jejich příběh do doby, než přišli Němci. Poté jejich příběhy spojíme a řekneme, že nastal rok 1939 (Haně bylo 8 let, Petrovi – 11 let) – jestli ví, co se ten rok dělo, ve světě (u nás)?

Ukázka z knihy Princ se žlutou hvězdou – str. 52 – 54 („Události dostávaly str. 52 - poctivou práci a šťastný život.“ – str. 54)

Cíl: žáci vědí, kdy začala a kdy skončila 2. světová válka a proč se o ní bavíme

3. Aktivita - pojmy – úvod do aktivity - v našem příběhu se budeme setkávat s řadou pojmů, které nám třeba nemusí být úplně jasné, proto si je zkusíme ujasnit už hnedka na začátku – přiřadit pojem k jeho definici (papír A4) – práce ve skupinách

Cíl: žáci dokáží přiřadit pojmy k jejich definici

UVĚDOMĚNÍ SI

4. Ukázka fotek – projekt Židovského muzea v Praze – navodit na povídání o protizidovských opatřeních

Ukázka z knihy (Hanin kufřík) str. 33 – 35 („Patnáctého března 1939 str. 33 – Hana se cítila nesmírně osamělá.“- str. 35)

Co ještě dalšího Židé nemohli:

5. Aktivita - protižidovská opatření – v prezentaci jsou napsané protižidovské zákazy – žáci musí najít ty zákazy, které nejsou pravdivé a říct, proč si myslí, že pravdivé nejsou, následně ukázat originální zákazy a nápisy z té doby.

6. Čtení úryvku (Princ se žlutou hvězdou) str. 55 – 56. („Pro děti byl přelomem rok 1940 str. 55 – sportoviště i zdravotních služeb.“- str. 56, zde přečíst ještě větu ze strany 56 – „Nastal čas dát Židům viditelně pocítit – A mezi nimi i ten Petrův.“)

Poté nastal rok 1942 (Petr – 14 let, Hana – 11 let) a Hana se svým bratrem Jiřím a Petr nastoupili do transportu do Terezína.

Cíl: žáci dokáží kriticky přistoupit k protižidovským opatřením a dokáží identifikovat opatření, které je nepravdivé

7. Ukázka z knihy (Hanin kufřík) - popis Terezína str. 39 („Německy se obec Terezín – z toho 15 tisíc dětí.“)

8. video youtube, kde povídá Hanin bratr Jiří o Terezíně, **Jiří Brady – můj příběh – stopa cca 5.44 – cca 9.00, pak cca 11.40 – cca 12.52**

Ukázat fotky Terezína

9. Ukázka nás navede k transportům do **Osvětimi (ukázka z filmu Hanin kufřík – transport – stopa cca 55.21 – cca 57)** Předvídání – co se pak dělo? Jak to s nimi dopadlo? Jak chcete, aby to s nimi dopadlo?

Cíl: žáci chápou rozdíl mezi koncentračním a sběrným táborem

10. Osvětim

Ukázka z knihy **Hanin kufřík – str. 88 – 89 („Najednou se uprostřed noci str. 88 – s mohutným rachotem zavřely.“- str.**

89), + navázat na ukázkou z knihy *Princ se žlutou hvězdou* – str. 318 („Otevřely se dveře – šli rovnou do plynu.“)

Ukázka z knihy *Princ se žlutou hvězdou*, pro starší – **str. 317 – 318, pokračovat str. 318 – 320** – zde již záleží na uvážení každého, co bude číst.

(Petrovi bylo 16 let a Haně 13 let, když umřeli)

Ukázat fotky z Osvětlení + foto mapa – další koncentrační a sběrné tábory

Popovídat o tom, co se stalo s jejich sourozenci (Eva a Jiří – pochod smrti) – zde lze říct, kdy byli Němci poraženi, že chtěli vše „ututlat“ – ničení plynových komor, pecí, co nejmasovější vraždění židů a pochody smrti (můžeme ukázat foto sourozenců)

Cíl: žáci porozumí tomu, co se dělo v koncentračních táborech

REFLEXE

11. Aktivita – rekapitulace toho, co je pro Petra a Hanu stejné, co odlišné – práce ve skupině, žáci sepíší věci, co je spojují a v čem se naopak jejich život lišil

Cíl: žáci sepíší rozdílné a podobné věci mezi Petrem a Hanou

12. Zpět k obrázku a kufru - vrátit se na začátek – kufr (odkrýt jeho druhou stranu a vše na ni popsat) a obrázek – komu tedy ty věci patřily a proč jsou tak důležité – **říct žákům příběh po jejich smrti.** (ukázat originální kufr Hany na fotce)

13. Ukázka dalších knih s podobnou tematikou – něco o nich říct

14. Rozloučení

PP prezentace – popis slajdů

- 1. slajd – název programu
- 2. slajd – foto Hany a Petra
- 3. slajd – mapa – Kde bydlí? (Praha, Nové město na Moravě)

- 4. slajd – obrázky plakátů (projekt Židovského muzea v Praze)
(<http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/sokujici-kampan-v-ulicich-pripomina-protizidovska-opatreni-ktera-za-valky-zavedli-naciste>)
- 5. slajd - obrázky plakátů (projekt Židovského muzea v Praze)
- 6. slajd – protizidovská opatření I
- 7. slajd – protizidovská opatření II
- 8. slajd – foto – česko-německé nápisy/zákazy
- 9. slajd – foto – česko-německé nápisy/zákazy
- 10. slajd - video – povídání o Terezíně – Jiří Brady
- 11. slajd – foto – Terezín (historické foto)
- 12. slajd – foto – Terezín (dnešní fotografie)
- 13. slajd – film Hanin kufřík – transport
- 14. slajd – foto Osvětim (historické foto)
- 15. slajd – foto Osvětim (dnešní fotografie)
- 16. slajd – foto Muzeum v Osvětimi
- 17. slajd – mapa - dalších koncentračních a sběrných táborů
- 18. slajd – mapa – dalších koncentračních a sběrných táborů II
- 19. slajd – foto Evy a Jiřího
- 20. slajd – věta – příběh ještě nekončí + obrázek Petra – „Měsíční krajina“ a kufřík Hany
- 21. slajd – foto Hanin kufřík
- 22. slajd – obrázky dalších knih s podobnou tematikou
- 23. slajd – rozloučení
- 24. slajd – informace o odkazech na obrázky

Protizidovská opatření

Židům je zakázáno vstupovat na městské plovárny a veřejná koupaliště.

Židé mají zákaz úplného vycházení. **Zákaz vycházení po 20. hodině.**

Židé nesmí navštěvovat autoškoly. **Židům je přikázáno odevzdat řidičské průkazy.**

Židé mají zákaz vstupu do kaváren a restaurací.

Židé mají zákaz kouřit tabák a obstarávat si tabákové výrobky.

Židé nesmí nakupovat potraviny. Pro Židy stanovena nákupní doba od 11 do 13 a od 15 do 16.30 hodin.

Židům je zakázáno navštěvovat divadla a kina.

Židům je zakázáno vyučit se v oboru.

Židé mají zákaz používat městskou hromadnou dopravu.

Židům je zakázáno poslouchat rozhlasové přijímače.

Židé mají povinnost nosit viditelné označení žluté židovské hvězdy od narození. Všem Židům od 6 let věku nařízená povinnost viditelného označení žlutou židovskou hvězdou.

Židé nesmí navštěvovat sportovní hřiště.

Židé si nesmí stříhat vlasy. Židé mohou k holiči pouze od 8 do 10 hodin.

Židé mají zákaz vstupovat do veřejných knihoven.

Židé mají zákaz pracovat. Židé smí být zaměstnání pouze ve skupinách, odděleně od ostatních zaměstnanců, mají však zákaz pracovat ve školách, veřejné správě, úřadech a institucích.

Židé nesmí používat telefony.

Pojmy a definice

Rasismus, Cenzura, Perzekuce, Protektorát Čechy a Morava, Nacismus, Propaganda, Třetí říše, Antisemitismus, Ghetto, Gestapo, Pochody smrti, Protižidovská opatření, Koncentrační tábor, Genocida

1. politická ideologie, která se snaží legitimizovat společenské nerovnosti na základě biologických rozdílů mezi lidmi
2. je systematické pronásledování nebo hrubé zacházení s jednotlivcem nebo skupinou osob
3. je kontrola a omezování sdělování informací – ať už předávaných mluveným slovem, tiskem nebo dalšími formami vyjadřování
4. je zločin proti lidskosti definovaný mezinárodním trestním právem jako „úmyslné a systematické zničení, celé nebo části, etnické, rasové, náboženské nebo národnostní skupiny“
5. krajně pravicová totalitní ideologie oficiálně uplatňovaná diktaturou v Německu v letech 1933–1945

6. je rozšiřování názorů a informací za účelem vyvolání nebo zesílení určitých postojů nebo jednání
7. označení nacistického Německa
8. nenávisť vůči židům
9. část československého území, která byla okupována nacistickým Německem
10. místo, kde žijí lidé stejného náboženského, národnostního či rasového původu ap., a to buď dobrovolně, nebo nedobrovolně
11. je místo sloužící k hromadnému věznění lidí, kteří sem jsou umísťováni bez řádného soudu nebo jiného právního důvodu
12. nucený pochod, jehož důsledkem je smrt významné části zúčastněných
13. Úřední omezení a diskriminační opatření, jimž bylo podrobena obyvatelstvo židovského původu na území protektorátu Čechy a Morava
14. tajná státní policie

Pojmy se mohou libovolně upravovat, dle skupiny žáků. Můžeme některé z pojmů vymazat nebo naopak přidat.

Éva Dienes

Pátranie po dračej literatúre

Fővárosi Szabó Ervin könyvtár, Budapešť (Maďarsko)

Veková kategória: 4.ročník

Dĺžka podujatia: 60 min.

Forma podujatia: knižnično-informačná príprava, sedenie na vankúšikoch v kruhu

Metódy: práca v skupinách, orientácia v literatúre, využívanie hudby, umelecký prednes rozprávky

Pomôcky: CD prehrávač, flipchart, obrázky drakov, šál, truhlice s prekvapením

Úvod:

Počas motivačnej hudby sa deti usádzajú. Knižovníčka sa predstaví, zoznámi sa s deťmi a naladí ich na tému podujatia – hľadanie dračej literatúry.

Úloha: poskladať puzzle (nádvorie Dračej knižnice v Budapešti)

Informačná príprava:

Pomocou riekanky rozdelia sa na skupiny a idú hľadať knihy o drakoch: rozprávkové, dobrodružné, cudzojazyčné, mýtické a návod ako si draka zhotoviť. Pri hľadaní im pomáhajú knihovníčky. Po splnení úlohy predstavia knihy ostatným, prečítajú názov, autora, zistia zadelenie knihy a majú povedať napr.: rok vydania, meno ilustrátora, edíciu, MDT.

Rozprávka

Po prečítaní rozprávky si knihovníčka otázkami overí porozumenie textu (aké mal hlavný hrdina vlastnosti, ktoré úlohy musel zvládnuť, ako sa skončila rozprávka).

Rozprávkový hrdina, keď sa vydá na cestu, musí splniť 3 úlohy, tak isto to čaká aj deti: vyskočiť zo sedu, vyskočiť prekríženými nohami, vyskočiť prekríženými nohami a zakričať.

Spoločne sa vydajú hľadať ukrytý poklad v knižnici – truhlicu s motivačnými citátmi o čítaní.

Čaká ich ešte **záverečná rozprávka**, ktorú počúvajú zatvorenými očami, aby sa mohli viac sústrediť na svoje pocity: tajomnosť, napínavosť, dobrodružnosť - pritom sa ich dotýka, hladká šálom. Ukončí podujatie tvrdením, že všetky tieto krásne pocity môžeme prežívať pri čítaní kníh.

Preklad: Judita Dudásová

Tibor Hujdič

Náučný text v knižnici

Viem/chcem vedieť/dozvedel som sa – podujatie pre žiakov druhého stupňa.

pán Mrkvička, Bratislava

Ciele:

- Otvoriť v knižnici dvere aj pre učiteľov iných predmetov ako slovenský jazyk.
- Otvoriť dvere do knižnice žiakom druhého stupňa.
- Zameraním na náučné témy prispôbiť ponuku knižnice priamym napojením na potreby vzdelávacieho procesu v škole.
- Vytváranie vedomia, že knižnica nie je iba o beletrii, ale o vzdelávaní sa.

Cieľová skupina: cca 25 - 30 žiakov 5.-9. ročníka ZŠ

Výber predmetu: Túto aktivitu môžeme zamerať na rôzne školské predmety na druhom stupni. Môže to byť biológia, chémia, dejepis, technika, geografia, fyzika, občianska náuka, ale aj slovenský jazyk a literatúra. Následne hľadáme vhodné témy, ktoré sú realizovateľné formou viem/chcem vedieť/dozvedel som sa, ktoré privítajú učitelia daného predmetu, pretože je súčasťou ich učebných osnov.

Príprava témy: Po tom ako si vyberieme predmet na ktorý chceme pripraviť podujatie a následne „tému“, pripravíme si text. Dĺžka textu by mala byť 1 až 1 a pol strany A4 – podľa témy a zrelosti čitateľov. Text by mal byť autentický – nie zo školskej učebnice. Mal by byť príťažlivý na čítanie, prekvapujúci, vzbudzujúci otázky. Zvyčajne sa takéto text musí poskladať z viacerých textov k danej téme. Modelovú lekciu som zameral na úvahu o škodlivých účinkoch olova na životné prostredie. Použil som text Stalmore Dodge: “Koľko jedu z olova“.

Prečo je dobré použiť túto metódu v knižnici: funkcia knižnice ako priestoru v ktorom sa učíme nebýva veľmi zdôrazňovaná, keď si však predstavíme „zmenšený model univerzitnej knižnice“ je hneď jasnejšie o čom hovoríme - že knižnica je priestor štúdia, objavovania myšlienok a vedomostí. Funkcia knihovníka pri tejto metóde, nespočíva v „expertovi“ na tému, ktorý vedie žiakom výklad, ale na sprostredkovateľa, ktorý vedie žiakov, aby oni sami cez čítanie náučného textu objavovali odpovede na otázky, ktoré si vopred vytvoria. Vďaka tomu sa takáto lekcija nepodobá na tradičnú školu, napriek tomu, že je jej cieľom naučiť.

Príprava pomôcok pred podujatím:

- dataprojektor s notebookom a internetovým pripojením
- flipchart s fixkami
- vytlačené tabuľky (pre každú dvojicu žiakov jednu tabuľku)
- podložky s papiermi A4 a perá/ceruzky pre každú dvojicu

Príprava tabuľky (na papier A4 vytlačte túto tabuľku pre každú dvojicu žiakov):

Škodlivé účinky olova na životné prostredie

<i>viem</i>	<i>chcem vedieť</i>	<i>dozvedel/a som sa</i>

Príprava knižnice:

- Pripravíme si v miestnosti kruh zo stoličiek bez bariér (žiadne stoly a pod.).
- Nachystáme si do kruhu vedľa svojej stoličky flipchart s papierom a fixkami.
- Nachystáme si dataprojektor s notebookom a internetom na premietanie videa.

Dĺžka aktivity: 45 až 60 min.

Postup:

Úvod:

1. Privítame žiakov. Ak nás nepoznajú krátko sa osobne predstavíme.
2. Povieme im, že najbližšiu hodinku strávime spolu nad témou, ktorá sa nás všetkých môže bezprostredne týkať bez toho aby sme si toho boli vedomí. (V prípade modelovej lekcie: „Rozprávať sa budeme o olove a jeho vplyve na životné prostredie.“)
3. Premietneme video s „navnadením na tému“. (Modelová lekcia: Spravodajský spot o otrave olovom v Číne.“)

Práca s textom:

4. Žiaci vytvoria dvojice. Dvojice majú 4 minúty na to, aby do stĺpca „viem“ napísali všetko čo vedia (alebo sa

domnievajú, že vedia) – o škodlivých účinkoch na životné prostredie. To v čom tápu, v čom nemajú istotu majú preformulovať do podoby otázok – a napísať ich do stĺpca „chcem vedieť“. Do tohto stĺpca je treba napísať čo najviac otázok, ktoré ich k téme napadajú.

5. Medzitým si na flipchart nakreslíme tabuľku.
6. Skupine dáme otázku: „Čo viete o olove? Čo ste si zapísali?“ Do tabuľky na flipcharte začneme zapisovať ich informácie. Skôr ako informáciu zapíšeme na tabuľku sa vždy celej skupiny spýtame, či s ňou súhlasia. Ak sa objavia pochybnosti, napíšeme k údaju otáznik a do stĺpca „chcem vedieť“ pripíšeme otázku k danej informácii. Do zoznamu otázok môžeme prispieť aj otázkami o ktorých vieme, že sú na ne odpovede v texte.
7. „Teraz si prečítajte článok „koľko jedu z olova.“ Počas čítania hľadajte odpovede na otázky zo stĺpca „chcem vedieť“. Žiakom necháme primeraný čas na prečítanie a prácu s tabuľkou v dvojiciach.

Zhrnutie:

8. Pokračujeme spoločnou prácou na flipcharte. „Bolo v texte niečo čo ste vedeli už pred jeho čítaním? Potvrdilo sa niečo? Čo to bolo? Získali ste odpovede na niektoré zo svojich otázok? Na ktoré áno a na ktoré nie?“ Odpovede zapisujeme do stĺpca „dozvedeli sme sa“.
9. „Čo ďalšie, okrem odpovedí na otázky ste s a dozvedeli?“ Informácie opäť zapíšeme do stĺpca „dozvedeli sme sa“.
10. Prejdeme si otázky na ktoré sme nedostali odpoveď a spoločne uvažujeme o tom ako a odkiaľ by sme vedeli získať relevantné odpovede.
11. „Bolo v texte niečo čo vás prekvapilo? Čo to bolo? Presvedčil vás text, ak nie ako by sme mohli informácie overiť?“
12. Poďakujeme sa za spoluprácu a skvelú atmosféru pri objavovaní nových informácií a zaželáme všetko dobré .

Metódu viem-chcem vedieť-dozvedel/a som sa a modelovú lekciiu „Škodlivé účinky olova na životné prostredie“, som použil z materiálu Čtení, psaní a diskuse ve všech předmětech, vydalo Kritické myšlení,o.s.

Helena Mlejová

Čo robia americké knižnice pre deti a mládež

Mestská knižnica v Bratislave

Deti a mládež patria k najdôležitejším skupinám používateľov knižníc vo všetkých krajinách sveta. Zameranie sa na nich a na realizáciu zmysuplných aktivít pre nich je veľmi dôležitým faktorom a predpokladom na to, aby aj v dospelom veku boli aktívnymi čitateľmi a návštevníkmi knižnice. Každá krajina má v tejto oblasti svoje špecifiká a zaujímavosti. Pre inšpiráciu a získanie nového pohľadu je návšteva knižníc v zahraničí vždy vítanou skúsenosťou. Počas dvoch týždňov v júli 2017 som mala možnosť navštíviť americké knižnice v priebehu svojej návštevy USA v rámci programu American Libraries. Súčasťou bohatého programu boli exkurzie v kultúrnych inštitúciách, v akademických i verejných knižniciach. Z tých najzaujímavejších spomeniem okrem celonárodných kampaní aj projekty a aktivity z miest Phoenix a Chicago.

Americké knižnice sú systém, ktorý funguje v rámci kultúry obrovskej federácie. V každom štáte majú knižnice odlišnosti, poskytujú svoje služby inej skladbe obyvateľstva, takže jednoduchá a stručná odpoveď na otázku „Aké sú americké

knižnice?“ nie je a ani nemá zmysel hľadať ju. Jednoznačná odpoveď môže byť na otázku „Kto zastrešuje a podporuje americké knižnice?“. Je to najmä **Americká asociácia knižníc (ALA)**, silná celofederálna inštitúcia so sídlom v Chicagu, ktorá má zložitú štruktúru, profesionálnych zamestnancov a pokrýva všetky oblasti knižničných činností. V súvislosti s prácou s deťmi a mládežou sú významné štyri organizačné zložky, ktoré aktívne spolupracujú:

Association for Library Service to Children (ALSC) je jednou z najvýznamnejších divízií ALA, venuje sa podpore a rozvoju knižničných služieb pre deti. Medzi aktivity jej členov patrí tvorba kreatívnych programov, výmena skúseností v oblasti kontinuálneho vzdelávania a podpora spolupráce detských knihovníkov. Členovia tejto divízie sú aktívni knihovníci, ktorí sa spoločne podieľajú na budovaní novej ponuky v oblasti služieb pre detských čitateľov.

Young Adult Library Services Association (YALSA) je divízia, ktorej cieľom je budovať služby pre dospievajúcich čitateľov a používateľov knižníc. Jej úlohou je podporovať zamestnancov knižnice pri realizácii aktivít na zmierňovanie dopadov, ktoré súvisia s dospievaním čitateľov a ich strate záujmu o čítanie. Mladí ľudia čelia na ceste k dospelosti mnohým hrozbám a pre knižnice je výzvou pomôcť im a viesť ich v súvislosti s informačnými potrebami a čitateľskými návykmi na ceste úspešným štúdiom a životom.

American Association of School Librarians (AASL) je divízia zameraná na prácu školských knihovníkov a komunitu školských knižníc. Je to organizácia aktívna pri riešení problémov, predvídaní trendov a definovaní budúcej profesijnej náplne pre povolanie školského knihovníka. AASL intenzívne vníma súčasnú realitu a dynamiku profesionálneho prostredia a pomáha svojim členom dosiahnuť univerzálne uznanie školských knihovníkov ako nevyhnutných pedagógov.

Public Libraries Association (PLA) je divízia, ktorá zastrešuje verejné knižnice. Svojou činnosťou ponúka príležitosti na ďalšie vzdelávanie, jedinečné iniciatívy verejnej knižnice a možnosti komunikácie v kultúrnom priestore. Združuje zamestnancov verejných knižníc do zmysluplného partnerstva, v rámci ktorého sa venujú kontinuálnemu vzdelávaniu, organizovaniu odborných konferencií a seminárov. Spoločným cieľom je budovať ponuku a služby, ktoré sa zhodujú s požiadavkami na moderné knižnice 21. storočia.

ALSC – projekty pre najmenšie deti

Americké verejné knižnice realizujú mnoho projektov a aktivít, ktoré sú celofederálnou iniciatívou Americkej asociácie knižníc (ALA) a jej divízií. ALSC ponúka pre najmenšie deti dve zaujímavé iniciatívy na podporu predčitateľskej gramotnosti. **Every Child Ready To Read (Každé dieťa pripravené na čítanie)** je projekt, ktorý vznikol vo fáze, kedy ALA a ALSC dospeli k záveru, že verejné knižnice by mohli mať ešte väčší vplyv na budovanie skorej gramotnosti detí prostredníctvom prístupu zameraného na vzdelávanie rodičov a ďalších členov rodiny, v ktorej vyrastajú malí čitatelia. Ak sa dospeli dozvedia čo najviac o význame gramotnosti detí a o tom, ako budovať základné zručnosti pred začiatkom samotného čítania doma, účinok úsilia knižnice sa môže mnohonásobne znásobiť a ich symbiózou sa z dieťaťa stane gramotný a aktívny čitateľ. Tento projekt vyplňa priestor a poskytuje materiály (vo forme metodických brožúrok, záložiek, posterov...) pre zapojenie a podporu rodičov, aby mohli pozitívne ovplyvniť budúce čitateľské návyky svojich detí. Obsahuje jednoduché postupy, ktoré pomáhajú rodičom podporiť rozvoj gramotnosti u detí od narodenia do veku 5 rokov.

Cieľom projektu **Babies Need Words Every Day (Deti potrebujú slová každý deň)** je podpora aktivít a rozvoj kompetencií - rozprávanie, čítanie, spievanie, hra. Postery boli navrhnuté tak, aby poskytli rodičom osvedčené a jednoduché spôsoby na postupné vybudovanie gramotnosti svojich detí. Program zahŕňajú osem vizuálne atraktívnych plagátov, ktoré prinášajú jednoduché rýmy, hry a ďalšie návrhy na doplnujúce spôsoby komunikácie s deťmi.

Tieto voľne dostupné plagáty sú k dispozícii v angličtine a španielčine a sú ideálne na vyvesenie nielen doma, ale aj v knižniciach, škôlkach, centrách starostlivosti o deti, v čakárňach lekárov a kdekoľvek inde, kde majú deti a ich opatrovatelia čas chvíľu hovoriť, čítať, spievať a hrať. V rámci programu je dostupný prostredníctvom knižníc aj zoznam odporúčaných kníh pre rodičov i deti, ktorý poskytuje informácie o vhodných knihách na ďalší rozvoj čitateľskej gramotnosti. V tejto súvislosti je aj úlohou knižníc motivovať svojich komunitných partnerov, aby mali zverejnené tieto voľne tlačiiteľné zdroje na vhodných verejne dostupných miestach.

Teen Read Week (Týždeň čítania mládeže) je národná iniciatíva v oblasti gramotnosti a podpory čítania mládeže, ktorá vznikla v roku 1998. Odvtedy sa koná každoročne v októbri a jej cieľom je povzbudiť mladých ľudí, aby boli pravidelnými čitateľmi a používateľmi knižníc.

Akcia v roku 2017 sa uskutočnila na tému "Uvoľni svoj príbeh." Zamestnanci knižnice, inštitúcie mimoškolskej vzdelávacej činnosti a pedagógovia sú podnecovaní, aby využili každoročne vyhlasovanú tému na podporu mládeže, aby rozprávali svoje vlastné príbehy, ako aj príbehy kníh, životopisy, autobiografie, ľudové príbehy a ďalšie formy rozprávania vo svojej miestnej knižnici.

Teen Tech Week je týždeň podpory technológií v knižniciach so zameraním na mládež. Vtedy majú knižnice možnosť ukázať všetky zaujímavé digitálne zdroje a technológie, ktoré sú k dispozícii v rámci ich služieb na pomoc teenagerom uspieť v škole, pripraviť sa na vysokú školu 21. storočia a kariéru. Tohtoročná téma nabáda dospievajúcich, aby využili všetky moderné digitálne nástroje ponúkané knižnicami, aby sa stali tvorcami obsahu a využívali možnosti knižnice na zdieľanie svojich výtvorov, či už ide o videá, aplikácie, hry alebo iné technologické novinky.

Projekty navštevovaných knižníc

Verejné knižnice v USA realizujú obrovské množstvo projektov, ktorými pokrývajú informačné potreby a vzdelávanie všetkých vekových kategórií. Okrem spomínaných celofederálnych projektov, ktoré zastrešuje Americká asociácia knižníc, realizujú knižnice aj vlastné projekty, ktoré vychádzajú zo špecifických potrieb ich komunity v prostredí, v ktorom pôsobia. Knižnice si uvedomujú dôležitosť vzdelávania detí a mládeže, vychádzajú im čo najviac v ústrety pri budovaní fondu, realizácii podujatí a aj v oblasti priestorového vybavenia. Nedospelých čitateľov zaraďujú do troch skupín: childrens – deti vo veku 0 – 10 rokov, tweens – predpubertálny (ale už nie detský) vek 10 – 12 rokov, teens – teenageri vo veku 12 – 18 rokov. Ak to možnosti knižnice čo len trochu dovoľujú, má každá z týchto kategórií vyčlenený svoj vlastný priestor alebo miestnosť, kde majú pre nich určený knižný fond, technologické zázemie, príjemné možnosti posedenia a trávenia voľného času.

Phoenix Public Library (Verejná knižnica vo Phoenixe – štát Arizona) pôsobí v meste, ktoré má 1,2 mil. obyvateľov. Sieť tvorí centrálna knižnica a 14 pobočiek. V ponuke majú pestrý výber aktivít pre rôzne vekové kategórie, od najmenších detí po teenagerov.

Pre deti je ponuka veľmi bohatá, jedným zo zaujímavých projektov, ktorý sa pravidelne realizuje je **Preschool Prep**. Predškolská príprava je určená deťom od 3 do 5 rokov, v knižnici ju vedie obľúbená detská knihovníčka. Program zahŕňa zážitkové čítanie, tvorivé hry a ďalšie aktivity, ktoré podporujú zručnosti vedúce k úspešnému štartu v škole. Cieľom programu je predstaviť rodičom množstvo aktivít a možností pre praktické vzdelávanie ich detí. Každá z aktivít predškolskej prípravy (Preschool Prep) poskytuje rodičom a deťom možnosť stráviť spoločný čas na rozvoj.

Program poskytuje predškolákovi vzdelanie a poznanie sveta, ako aj úlohy, ktoré ich naučia, ako vhodne prejavovať emócie a postoje. Tento program učí pripraviť dieťa na život v škole na vzdelávacej, emocionálnej aj fyzickej úrovni. Pozostáva z nasledujúcich častí:

Budovanie základu (5 minút) - základné schopnosti rozpoznávania číslíc a písmen.

Počúvanie reči (5 minút) – vnímanie hovorenej reči a uvedomenie si delenia slov na hlásky.

Majster mysle (15 minút) - budovanie sociálnych a emocionálnych vzťahov je kľúčová časť programu. Zameriava sa na schopnosti ako je riešenie problémov, odolávanie hnevu a identifikácii emócií a ich následné vyjadrenie.

Pohyb svalstva (10 minút) - zjmnenie a budovanie motorických schopností.

Pre mládež knižnica systematicky realizuje **MACH (makers, artists, crafters, hackers)**. Je to projekt, ktorý ponúka bezplatné programy pre každý vek na tému ako je dizajn videohier, kódovanie, úpravy videa, veda, astrobiológia, robotika a ďalšie. Talentovaným mladým ľuďom umožňuje, aby sa bezplatne naučili základy v oblastiach, ktoré môže neskôr ďalej rozvíjať v rámci svojho štúdia. Knižnica poskytuje aj materiálové a technologické zabezpečenie, ale kto chce a má možnosť, môže si priniesť aj svoje vlastné materiály a pomôcky. Na väčšinu programov nie je problém prísť a pridať sa, ale niektoré vyžadujú registráciu vopred.

Chicago Public Library (Verejná knižnica Chicago – štát Illinois) je v meste, ktoré má 2,8 mil. obyvateľov a verejná knižnica má sieť 80 pobočiek v celom meste.

Centrálna knižnica Harold Washington Library Center sa nachádza v budove v centre mesta a je zaujímavým kultúrnym priestorom, ktorý v sebe integruje aj umenie umiestnené v priestoroch knižnice. Na prvý pohľad vidno, že služby pre deti a mládež sú tu v centre záujmu. Novo prebudovaná detská knižnica **Thomas Hughes Children's Library** poskytuje krásny priestor a zaujímavé služby. Táto časť je špeciálne určená pre najmenšie deti, školákov a mládež do 12 rokov (tweens). Celý priestor je pre ne rozdelený do troch susediacich častí. Deti mladšie ako 5 rokov sa môžu hrať s interaktívnou bábkou, môžu sa prejsť detskou záhradou a príbehom, pravidelne majú programy na rozvoj gramotnosti, zabáva ich aj detské divadielko. Podujatia pre najmenších sa zameriavajú aj na zdieľanie príbehov, hry, hudby a tvorivé dielne.

Deti v školskom veku majú v ponuke paletu vzdelávacích aktivít, ktoré im priblížia rôzne aspekty sveta, v ktorom žijú. Tweens sa učia vo vzdelávacích programoch v priestore pre digitálne médiá, majú v ponuke zabudované notebooky, digitálne fotoaparáty, klávesnice a nástroje virtuálnej reality. Okrem toho majú všetky deti knižničného učiteľa, ktorý je k dispozícii počas prebiehajúceho školského roka, pomáha s domácimi úlohami, poradí s učením. Knižnica ponúka v priebehu celého roka kvalitné vzdelávacie programy aj v spolupráci s Maker Labom. Počas obdobia letných prázdnin sa v knižnici každoročne koná Summer Reading Challenge – ucelený čitateľský program pre celú rodinu.

Maker Lab je prvý voľný a verejne prístupný kreatívny priestor v Chicagu, nachádza sa na 3. poschodí Harold Washington Library Centre. Ponúka úvodné workshopy a otvorený priestor pre osobné projekty a spoluprácu. V ponuke programov sa nachádzajú veľmi zaujímavé aktivity práce so špičkovými technológiami, ale aj programy na rozvoj praktických zručností. Priestor je veľmi dobre technologicky vybavený – v počítačoch je softvér pre digitálny dizajn, majú 3D tlačiarne, elektronické rezačky a laserové rezačky. Workshopy sú určené pre mládež od 14 rokov. Mladší účastníci vo veku od 10 rokov môžu prísť iba v sprievode dospelých.

Workshopy sú bezplatné, ale je potrebné sa na ne registrovať s dostatočným časovým predstihom, keďže záujem o ne je veľký.

Zaujímavosťou je, že Maker Lab začal svoju činnosť ako šesťmesačný experiment na preskúmanie úlohy knižnice v oblasti realizácie tvorivých aktivít v komunite, kde sa ľudia stretávajú, aby sa učili, niečo vytvárali a ďalej spolupracovali. Vďaka pozitívnej reakcii zo strany komunity existuje Maker Lab dodnes a ponúka širokú škálu zaujímavých aktivít. Fungovanie tohto priestoru je umožnené vďaka veľkorysým grantom od Nadácie Motorola Mobility Foundation prostredníctvom Nadácie verejnej knižnice v Chicagu.

Inšpirácie z amerických knižníc

Americké verejné knižnice ponúkajú množstvo zaujímavých projektov a služieb, ktorými by sme sa mohli inšpirovať aj na Slovensku. Ich silnou zbraňou je celoštátne podporovaný systém vzdelávania v knižniciach, ktoré sa dotýka už najmenších detí a ich rodičov, detí predškolského veku, školákov, aj mládeže. Projekty a programy prebiehajú celoročne, knižnice nemajú oddych ani počas obdobia letných prázdnin, kedy väčšina z nich organizuje letné čitateľské programy pre celé rodiny, nevynímajúc žiadne vekové kategórie. Zaujímavé projekty a programy vieme realizovať aj v knižniciach na Slovensku. Čo je neporovnateľné, je podpora zo strany zriaďovateľov knižníc, americkej vlády a aj vlád jednotlivých štátov USA. Knižnice majú veľmi dobré zázemie, sú populárnymi kultúrnymi inštitúciami a vďaka tomu si vedia získať aj sponzorov, ktorý sú schopní finančne zabezpečiť aj nákladnejšie projekty. Dobrovoľníctvom je téma, ktorá sa týka snáď každého občana USA a tí, ktorí majú vzťah ku kultúre a knihám, veľmi radi prídu pomôcť do knižnice, alebo ju nejakou formou podporia. Knižnice sú veľmi aktívne v zakladaní nadácií v rámci svojich inštitúcií a ponúkajú ľuďom možnosť stať sa „friend of library“, teda priateľom knižnice, ktorý prispieva na jej činnosť a aj ju morálne podporuje. Aj malá krajina, ako sme my, si v menšom meradle môže brať príklad z veľkého štátu, inšpirovať sa, spolupracovať a priniesť závan sviežosti do priestorov slovenských knižníc. Základ je chcieť a bojovať za lepšie zajtrajšky pre budúce generácie.

Zoznam zdrojov:

- American Library Association [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org>
- Association for Library Service to Children (ALSC) [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org/alsc/>
- Young Adult Library Services Association (YALSA) [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org/yalsa/>
- American Association of School Librarians (AASL) [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org/aasl/>
- Public Library Association [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org/pla/>
- Every Child Ready To Read [online]. Dostupné na: <http://everychildreadytoread.org/>
- Babies Need Words Every Day [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org/alsc/babiesneedwords>
- Teen Read Week [online]. Dostupné na: <https://teenreadweek.ning.com/>
- Teen Tech Week [online]. Dostupné na: <http://teentechweek.ning.com/>
- Phoenix Public Library. Kids [online]. Dostupné na: <https://www.phoenixpubliclibrary.org/kids>
- Phoenix Public Library. Preschool Prep [online]. Dostupné na: <https://www.phoenixpubliclibrary.org/kids/Pages/Kids%20Programs/Preschool-Prep.aspx>
- Phoenix Public Library. Teens [online]. Dostupné na: <https://www.phoenixpubliclibrary.org/teens>
- Chicago Public Library. Children's Library [online]. Dostupné na: <https://www.chipublic.org/childrens-library/>
- Chicago Public Library. Children's Library [online]. Dostupné na: <https://www.chipublic.org/maker-lab/>

Ľudmila Hrdináková

Motivácia k čítaniu v časoch bibliofóbie

Katedra knižničnej a informačnej vedy, Filozofickej fakulty
Univerzity Komenského v Bratislave

Je nad slnko jasné, že bez súčasného aktívneho detského čitateľa, nie je až tak jasná budúcnosť čitateľstva a knihy. V odborných i laických kruhoch sa čím ďalej, tým častejšie skloňujú knihy a čítanie v súvislosti s novými médiami a ich nepriaznivým vplyvom na čitateľstvo. Je to pravda alebo len mýtus a zbytočný humbug?

V celom rade príspevkov bol na základe výsledkov výskumov a testov konštatovaný záver, že čitateľské schopnosti detských recipientov dramaticky klesli práve od prelomu 60. a 70. rokov 20. storočia (Murray 2003) a potvrdili značnú regresiu. Štúdie z 80. rokov ukázali, že 20 percent dospelaj populácie (30 miliónov ľudí) má vážne problémy s bežnými čitateľskými úlohami (Murray 2003).

V čase nových konkurenčných médií a iných foriem nadobúdania informácií i zábavy je priam nevyhnutné motivovať detských čitateľov k čítaniu a knihe. Nejde však len o samotnú záchranu čítania ako kultúrnej aktivity a knihy ako kultúrneho artefaktu. Na základe výskumov štyroch desaťročí možno sumarizovať negatívne vplyvy nových médií nasledovne: vytesňovanie

voľnočasového čítania, zhoršenie koncentrácie a impulzívny štýl myslenia, skrátene rozpätie pozornosti, nedostatok vytrvalosti pri intelektuálnych aktivitách, mentálna pasivita a strata schopnosti vizualizácie textov, strata schopnosti emocionálneho prežívania príbehu a pod. (Gambrell, Koskinen 2002, Bauerlein 2007, Himmelweit, Oppenheim a Vince 1958).

Ak teda vezmeme do úvahy, že čítanie je špecifickou aktivitou mozgu, ktorá formuje určité – existenčne významné časti mozgu, ktoré ovplyvňujú schopnosti usudzovania i spracovania emócií človeka, potom pri motivácii k čítaniu ide vlastne **o budúcnosť ľudského myslenia a čítania ako takého.**

* * *

Keď knihy ožijú

Podujatie: Živé knihy, lektorka Veronika Kaszás, cieľová skupina – 7. ročník ZŠ

Veľmi nápadité a podnetné podujatie, ktoré efektívne využíva prvky tvorivej dramatiky a dramatickej pedagogiky. V jeho zámeroch a efektoch možno badať:

- podporu knihy a knižnej kultúry,
- zážitok (vyhovuje tendencii súčasnej mládeže, ktorej psychika je médiami vycvičená na akciu),
- podporu naratívnych schopností,
- podporu vizuálnych schopností – vizuálneho vnímania sveta (okolia).

Ak si uvedomíme, že v súčasnej dobe je mládež extravertnejšia a zvyknutá prezentovať sa, v ohliadnutí za seminárom pochopíme, že detským frekventantom podujatia nielenže nevadilo realizovať živé knihy, neostýchali sa dokonca ani predviesť svoje nápady pred publikom – frekventantmi knihovnickeho seminára.

Psychologickým mechanizmom, ktorý poháňa podujatie dopredu, je *voľba* a *autenticita*. Voľba je realizovaná tým, že si mladí účastníci podujatia môžu zvoliť príbeh, žáner a priestor a čas. Autenticitu dosahuje podujatie tým, že frekventanti sú sami realizátormi a aktérmi príbehu: úlohou frekventantov je vytvoriť živý obraz obalu knihy a 5 statických obrazov príbehu, takpovediac živých ilustrácií knihy.

Medzi mimoriadne pozitívne efekty podujatia patrí, že frekventanti *zažívajú proces tvorby, nadobúdajú chuť tvoriť a byť a zakúšajú i zložitosti tvorby* – musia vytvoriť názov príbehu, dej a rozmyšľať nad tým, ako zobrazia dej v 5 obrazoch (kapitolách), ku ktorým vymyslia popis i názov kapitoly. Svojským spôsobom sa tak učia *konštruovať dej, zápletku a konflikt a riešenia*. Zároveň sa učia realizovať vizuálnu, dramatickú i naratívnu skratku prostredníctvom obrazov a výstižných názvov kapitol. Úloha, ktorá stojí pred frekventantmi, je veľmi náročná – najťažšie je nájsť formu obrazu a vymyslieť názvy kapitol. Medzi výrazné pozitíva patrí *kreatívna sila a aktivita* – vnáša medzi mladých frekventantov chuť tvoriť a vymýšľať, čo je v dobe mentálnej a fyzickej pasivity mládeže implikovanej médiami značné pozitívum. Motivačná sila podujatia graduje i tým, že aplikuje vizuálne prvky a vizuálnu skratku, cit pre scénu a scénografiu, ktoré môžu byť v súčasnej vizuálnej ére výraznou pomôckou pre kognitívne schopnosti.

Podujatie je prvoplánovo *podporou kreativity*, na druhej strane je *otvorenou podporou knihy*. Z hľadiska rozvoja čitateľských kompetencií možno najvýraznejšiu rovinu podujatia nájsť v *budovaní naratívnych schopností*. Máme na mysli schopnosť prerozprávať či tvoriť príbeh, spájať udalosti do zmysluplných segmentov a tie do väčších príbehových útvarov. Podujatie môže byť dobrou prípravou pre hodiny slohu – dotvorenie prozaického útvaru, komiksu, knihy či scenára. Cit pre príbeh a naráciu (rozprávanie) je v dnešnej dobe veľmi potrebný, súčasní žiaci a študenti majú podľa pedagogickej praxe (a nielen tej) veľké nedostatky práve v oblasti schopností tvoriť textové útvary, slohové úlohy, texty projektov a seminárnych prác. Naratívne schopnosti majú z hľadiska poznávania nezastupiteľnú úlohu – naratívne myslenie je základom ľudského myslenia v súvislostiach.

Podujatie sa môže javiť ako výnimočná a zaujímavá stratégia *odhaľovania (mapovania) čitateľských (žánrových) preferencií účastníkov podujatia, odlišností preferencií v jednotlivých skupinách, či medzi chlapčenskými a dievčenskými recipientmi*.

Medzi zreteľné aspekty daného podujatia patrí i formovanie *kolaboratívnych schopností* – deti vnímajú svoju zodpovednosť v rámci kolektívu i úlohu, ktorá je ťažisková – ako koliesko, bez ktorého sa celý stroj nepohne. Mladí frekventanti sami určujú roly a funkcie nielen v rámci „svojho“ príbehu, ale i v rámci celého procesu tvorby.

V závere podujatia majú frekventanti nájsť v reálnom fonde podobnú knihu – v tom možno badať *integrovanú informačnú výchovu* na báze vlastnej skúsenosti – podujatie spája knižničný fond s reálnou skúsenosťou a činnosťou frekventantov, čím sa posilňuje funkčná stránka informačnej gramotnosti.

Lektorka frekventantov počas celého podujatia naviguje, poskytuje im oporu a koriguje ich zámery. Korekcia a oprava zámerov je spôsobom, ktorý môže formovať ich jazykovú, literárnu i vizuálnu gramotnosť. Podujatie ako také nikoho nehandicapuje – ako extravertní, tak introvertní účastníci majú voľné pole pôsobnosti. Podujatie je náročné na čas, vyžaduje si dôveru, veľa priestoru a dobrú náladu!

„Dobro sa nerobí podľa toho, čo sa hovorí a čo sa robí, ale podľa toho, čím sme.“

(Sv. Charles de Foucauld)

Slzy pierota

Podujatie: „**(Ne)obyčajná tvár**“, lektorky: **Natália Malíková, Gabriela Kuncová**, cieľová skupina 5. ročník ZŠ, na motívy R. J. Palaciová **Obyčajná tvár**

Podujatie patrí medzi tie krásne podujatia v knižnici, ktoré sú zamerané na prežívanie príbehu, odhaľovanie života, formovanie empatie, emocionálnej gramotnosti a prosociálnej stránky detí. V rámci podujatia odznievajú témy ako: ľudia odvracajúci pohľad, kto je hrdina, čo je odmietanie, čo je vylúčenie, čo je šikana, kto je na svete významný (hrdina) a prečo, kto si skutočne zaslúži potlesk a pod.

Podujatie uplatňuje stratégiu E-U-R: sa drží sa témy *vylúčenie* počnúc evokáciou, kedy si frekventanti spomínajú na svoju vlastnú skúsenosť s vylúčením, cez uvedomenie si

významu a jeho zintenzívnenie aktivitou so zlepeným srdcom, až po reflexiu, v ktorej si malí čitatelia uvedomujú, kto je hoden obdivu.

Podujatie je motivované príbehom R. J. Palaciovej *Obyčajná tvár* a funkčne strieda rozličné aktivity a metódy: hlasné predčítanie, diskusiu, prácu s ilustráciou (fotografiou), prácu s pracovnými listami, manipulačnú prácu so zástupnými rekvizitami, ktoré na jednej strane vytvárajú metaforu, na druhej strane sú mostom k sprítomňovaniu a prežívaniu určitých situácií – znak na čelo, zlepené srdce.

Ako *výrazný motivačný činiteľ čitateľského zapojenia* pôsobí v podujatí *autenticita* príbehu, ktorú podporuje fotografia Augusta so zohavenou tvárou – hlavnej postavy príbehu, ktorá koluje medzi deťmi. Iným prostriedkom podpory autenticity literárneho príbehu je diskusia o skúsenostiach odmietania (napríklad v školskom prostredí) – je to možnosť nadviazania literárneho príbehu na skúsenosti čitateľov. Zároveň umocňuje emócie a pocity empatie, ktoré môže príbeh evokovať.

Práca so zástupnými znakmi a zástupnými rekvizitami je v podujatí využívaná mimoriadne vhodne vzhľadom na vek detí, uvážlivo a citlivo vzhľadom na koncepciu a zámery podujatia:

1. Farebné bodky (zástupné znaky), ktoré dostanú detskí recipienti na čelo, im pomôžu predstaviť si pocit, keď je niekto označený. Osobitne tento zástupný znak funguje v prípade tých, ktorí majú na čele iné bodky ako ostatní. Znak na čele umožní malým frekventantom pocítiť nielen vylúčenie a odmietanie, pomôže im začať chápať, čo sú a ako fungujú predsudky. Sprítomňovanie pocitu odlúčenia je znásobované aj osobnou skúsenosťou – diskusiou o tom, aký bol prvý deň v novej triede, keď je človek v kolektíve úplne nový.
2. Uvedomenie si významu krásneho textu o Augustovi znásobuje podujatie aktivitou so zástupnou rekvizitou – s červeným papierovým srdiečkom. Respondenti ho natrhnú pri každom čítanom nepeknom skutku a následne ho pozliepajú. Srdiečko má v tomto prípade dve významné funkcie, na jednej strane *učí deti jednoduchou formou metaforicky myslieť*, na druhej strane *spredmetňuje a sprítomňuje neviditeľné emócie* (pôvodne pekné červené roztrhané srdiečko = bolesť, rany na duši).

Veľmi funkčné a užitočné je aj využívanie pracovných listov, ktoré spĺňajú podmienku *aktivizácie čitateľov* a *eliminácie*

statickosti podujatia. Okrem toho sú pracovné listy formou *mentálneho organizéra*, ktorý čitateľom pomáha organizovať myšlienky, prípadne informácie z textu *a analyticky rozmýšľať*. V rámci aktivity na pracovnom liste si môžu recipienti uvedomovať svoj výber, ktorý im môže, ale nemusí, zabezpečiť toho správneho priateľa. Nápomocné môžu byť i listky s pomenovaním vlastností rozhádzané po zemi, ktoré tvoria akýsi inventár vlastností. Pracovné listy i pomenovania charakterových vlastností sú *kognitívnou oporou* pre úvahy detských účastníkov podujatia, pre uvedomovanie si pocitov a vlastností. Je zrejmé, že motivácie výberu potenciálnych kamarátov budú u piatakov rozličné, vospolok však ploché – ponajprv si budú vyberať kamarátov napríklad podľa atraktívnych atribútov, alebo ich výber bude prospechársky (je dcéra herečky, je modelom, je výborným matematikom, a to sa bude hodiť). Pritom je pravdepodobné, a logické, že z okruhu možných kamarátov budú vylučovať deti na základe predsudkov (trochu zvláštne smrdí, je tučko, je Róm).

Keď lektorka poskytne ďalšie informácie, ktoré odhaľujú charaktery postáv na pracovnom liste (Amanda – dcéra herečky šikanuje deti), účastníci podujatia majú možnosť prehodnotiť svoj prvotný výber a popri tom si uvedomiť pravé hodnoty a svoje chyby vo výbere: nič nie je také, ako sa na prvý pohľad zdá.

Záver podujatia tvorí reflexia motivovaná literárnym dielom, na jeho konci Augustova sestra účinkuje v divadelnom predstavení a zažíva „standing ovation“. Keď detskí frekventanti kopírujú tento akt a realizujú potlesk adresovaný každému z nich, sprítomňujú poslanie príbehu – každý si zaslúži uznanie. Aktivitou poslanie spájajú so skúsenosťou a zážitkom detských čitateľov.

„Dobre vidíme iba srdcom. To, čo je podstatné, je pre oči neviditeľné.“

(Antoine de Saint-Exupéry, *Malý princ*)

Na čo sú dobré (zvieratkám) rukavičky?

Podujatie: **„Snehobiela rukavica“**, lektorka: **Christiane Bornett**, cieľová skupina 2. ročník ZŠ, na motívy Jan Brett: **Der schneeweisse Handschuh/Snehobiela rukavica**.

Napriek tomu, že sa podujatie drží stratégie „*pred, počas po*“ a je skladačkového typu (nerozvíja jeden problém lineárne

a kontinuitne od začiatku do konca), všetky čiastkové aktivity sa citlivo pridružujú jednej hlavnej témy – lesné zvieratká v zime.

Podujatie tak citlivo reaguje na niektoré zásadné črty a aspekty detského čitateľa v danom veku: značná inklinácia k zvieratkám a príbehom o zvieratkách, potreba zmien aktivít vzhľadom na dĺžku zameranej pozornosti, pretrvávajúce ústretové naladenie pre hru ako takú a značný cit pre mentálnu (myšlienkovú) hru, akými sú napríklad hádanky, ako aj rôznorodá a pestrá škála metód a rôznorodosť milých aktivít.

Úvodné aktivity by sme všetky mohli zaradiť medzi *hrové aktivity*, ktoré zodpovedajú potrebám daného veku. *Potreba hádaniek* je pre daný vek nanajvýš aktuálna a dokladuje významný pokrok v oblasti rozvoja kognitívnych (rozumových) schopností a zároveň potrebu daného veku adekvátne svoje schopnosti prejavovať – nie nadarmo sa daný vek označuje aj ako vek *kompetentnosti*. Radosť a nadšenie, s akými druháčikovia bystrosť svojho umu (svoju kompetentnosť) prejavujú, je očividná a očarujúca.

Hádankové aktivity sú užitočné i z hľadiska *rozvoja veľmi významnej intelektovej emócie – zvedavosti*. Podstatným, i keď menej viditeľným aspektom hier, je ich vedomostný efekt – deti poznávajú lesné zvuky zvieratiek, stopy v snehu, snažia sa zvieratká identifikovať aj na základe podstatných vlastností. Popri tom sa rozvíjajú i ďalšie, z hľadiska čitateľskej gramotnosti podstatné vlastnosti:

- hádanie zvukov – rozvoj *sluchovej citlivosti* ako základ fonologických schopností ako základu čítania,
- rozpoznávanie stôp v snehu – *zameriavanie vizuálnej pozornosti* spojené s poznávacou činnosťou, zjemňovanie ortografických schopností,
- pexeso – princípom hry „na remeslá“ majú deti opisovať zvieratko na svojej karte, tým sa u nich precizuje *schopnosť analyzovať javy, vyberať podstatné vlastnosti, popisovať ich, formulovať*.

V rámci daných hádankových hier sú striedavo využívané adekvátne prostriedky (audio-nahrávky, kresby, fotografie zvierat – karty „pexesa“), ktoré sú výraznou oporou pre pozornosť detských čitateľov.

Pohybovou aktivitou, zameranou na hľadanie knihy v knižnici, sa detskí recipienti uvoľnia po statickej časti a dlhšom

sústredení sa. Prvoradým je však *integrovanie informačnej výchovy a poznávanie knižničného fondu a priestorov knižnice.*

Z čitateľského hľadiska sa javí ako hlavná aktivita *predčítanie príbehu*. Výber príbehu je veľmi vhodný, pretože spadá do tematiky zvieratiek v zime a umožňuje emocionálnu kognitívizáciu strastí lesných bytostí počas zimného obdobia. Hlavné pracovné metódy v tejto časti – hlasné predčítanie s otázkami a obrázkami – vyhovujú naturelu detského čitateľa a majú v rámci podujatia svoje špecifické funkcie: a) predčítanie precvičuje *počúvanie*

s porozumením a prežívanie príbehu, b) *ilustrácie podporujú vizualizáciu* a usmerňujú pozornosť detského čitateľa, c) *otázky stimulujú tvorbu očakávaní*, ktorá je pre zásadná pre tzv. „čitateľský hlad“ a schopnosť predvidania. Predčítanie má v rozvoji čitateľstva i ďalšie významné úlohy. Rodičia sa veľmi rýchlo po nástupe do školy dieťaťa vzdávajú predčítania, to však predostiera *čitateľský vzor a modeluje čitateľské správanie a čitateľské roly*, ktoré môže dieťa imitovať.

Záverečná aktivita aktívne nadväzuje na hlavnú tematiku – tvorba zvieratiek technikou origami je však ozvláštnená tým, že návod ponúka tablet. Je zrejmé, že deti fascinuje práca s tabletom sama o sebe, záverečná aktivita však účastníkov podujatia citlivo odvádza od hráčskych vášní a *učí ich funkčne využívať technológiu*.

Metóda tvorby zvieratiek má z hľadiska rozvoja čitateľstva niekoľko zásadných aspektov – zvieratká, ktoré deti umiestňujú do veľkej rukavičky vystrihnutej z papiera, materializujú a *umocňujú poslanie príbehu*. Konštruovanie zvieratka a drobná práca jemnej motoriky precvičujú *schopnosti zameriavania pozornosti a udržiavania koncentrácie*, ktoré patria k bazálnym čitateľským procesom či prediktorom čítania s porozumením. Základný význam vyhotovovaných zvieratiek pre deti je však

v tom, že im poslúžia ako darček: *zvieratka – vyhotovených priateľov* si odnášajú domov a s nimi i *zážitok a atmosféru podujatia*.

Podujatie je ukázkovým príkladom toho, ako rôznorodo sa možno „hrať“ s jednou témou a na koľko spôsobov ju možno funkčne využiť. Oceniť možno i výber textu – tematicky výborne sedí k druháčikom, pozitívne ho možno hodnotiť i vzhľadom na jeho pôvod – patrí do klenotnice ľudových rozprávok s výrazným archetypálnym posolstvom – napriek tomu, že sme všetci rozdielni (a niekedy i veľmi výrazne), môžeme žiť priateľsky a šťastne ako jedna veľká rodina a dobrých ľudí sa všade veľa zmesť.

„I nešťastia majú pozitívne stránky: dodávajú nám spoznať skutočných priateľov.“

(Honoré De Balzac)

S nami každé miesto zažiarí

Podujatie: „S nami každé miesto zažiarí“, lektori: Csépanyi Zoltán, Szabó Eszter, cieľová skupina 9. ročník ZŠ, na motívy novely: Molnár T. Eszter Present, perfect

Deti chcú čítať o tom, čo zažívajú – tento princíp určuje ich vnútornú čitateľskú motiváciu, ich pohľad na čítanie a knihy, ako aj na funkcie týchto kultúrnych vymožeností v ich vlastnom svete. Je to zásadný princíp v ére bibliofóbov, v dobe, keď mnoho z detí považuje knihy za nemoderné a čítanie za zastaranú a nevyhovujúcu techniku nadobúdania informácií, ktorá sa im na nič nehodí. Vyššie zmieňovaný princíp využíva podujatie „**S nami každé miesto zažiarí**“, ktoré vhodným spôsobom integruje autenticitu a bibliopedagogiku na sprítomňovanie problémov mladých recipientov prostredníctvom literatúry.

Z hľadiska metód sa podujatie drží *stratégie E-U-R* – evokácia, uvedomenie si témy/problému a reflexia a ako hlavnú metódu majstrovsky využíva *čítanie, predčítanie a diskusiu*, ktorá dáva mladým priestor pre výmenu ich vlastných skúseností v nadväznosti na príbeh. Tým dokladuje, že literatúra je aj o nich, o každom z nás, o príbehoch, ktoré prežívame.

Ladolamka – akási zoznamovacia hra – *má zoznámiť, uvoľniť a naladiť* účastníkov podujatia. Tým, že frekventanti majú pomenovať to, čo im ako prvé zide na um, majú príležitosť uvažovať nad svojimi pocitmi a myšlienkami, to navodzuje atmosféru, že je to o nich.

Súčasťou *evokácie* je otváranie duše, ktoré využíva *ozvláštnenú stratégiu písania* ako špecifickú formu zahĺbenia sa do seba, sebareflexie a hlbokého uvažovania. Je realizovaná zaujímavým spôsobom – účastníci podujatia píšu svoje vlastnosti na útržok toaletného papiera – tento spôsob tínedžerov na jednej strane zaujme, na druhej strane podvedome pomáha odhaľovať vnútro, individualitu, intimitu, myšlienky. Ústrižok toaletného papiera navodí pocit dôvernosti a komornú atmosféru, ktorá je pre dané podujatie dôležitá.

Hlavnú časť podujatia tvorí *uvедomenie si významu* prostredníctvom predčítania, diskusií a rozhovorov. Čítanie, ktorého zámerom je priblíženie hlavnej témy, si vyberá veľmi dramatickú ukážku, v ktorej je integrovaná *fóbia z vylúčenia so skupiny*, na druhej strane približuje *intergeneračný konflikt* a *generačné odcudzovanie*, ktoré môže prežívať alebo pociťovať každý tínedžer (pubescent). Je to zákonité a logické v rámci procesov osamostatňovania sa jedincov a nadobúdania autonómnosti v rámci dospievania.

Metóda *diskusie* pomáha formovať *schopnosti analýzy, hodnotenia* a hlavne *argumentácie*, ktoré sú zásadné pre poznávanie, vzdelávanie sa a formovanie názorov. Metóda diskusie umožňuje zároveň *rozoberať emócie, pocity a vzťahy*. Jej vhodnosť vyplýva i z toho, že pubescenti oceňujú, keď sa s nimi dospelí rozprávajú a analyzujú s nimi vážnejšie témy.

Podujatie završuje *analýza*, o čom príbeh je, aký je a aký je jeho zámer. Analýza je realizovaná veľmi konštruktívnym spôsobom – účastníci podujatia bodovaním hodnotia výroky o téme sumarizované na flipcharte – daná forma poskytne *kognitívnu oporu vo forme zoznamu výrokov* (aspektov príbehu) a učí vyhodnocovať, ktoré aspekty patria a ktoré nepatria k príbehu/novele. Frekventantom podáva sumár i takých aspektov, na ktoré by mladý čitateľ zrejme neprišiel. Takýto záver spĺňa hneď niekoľko funkcií: a) *umožňuje uvedomovať si nosné piliere príbehu*, b) *poznávať a prehodnocovať základné životné koncepty a hodnoty*, c) *umožňuje frekventantom posunúť sa k hodnoteniu príbehu ako estetického literárneho útvaru*.

Príbeh je v podstate na jednej strane pokojným, na strane druhej veľmi chúlостivým príbehom, ktorý stimuluje intenzívne pohnútky mysle. Neponúka čitateľovi dynamický príval divokých epizodických akcií s rýchlym popisom a spádom, naopak, jeho dramatickosť stojí na niekoľkých kľúčových udalostiach a vnútorných zlomoch hlavnej postavy, ktorá sa čitateľovi

predstavuje nielen ako tínedžerka s typickými fóbiami, problémami a bolesťami, ale aj ako postava vymykajúca sa z čiernobieleho rámca, ako postava v pohybe – hlbajúca dievčina, ktorá zažíva, premýšľa, vníma a prehodnocuje.

Príbeh a celé podujatie citlivo pracuje so slabosťami pubescentov (ako sú precitlivosť a citová nevyrovnanosť, pocity viktimizácie, vylúčenia a osamotenía, pocit nepochopenia), ako aj s ich devízami (boj za spravodlivosť, vnímavosť voči filozofickým témam).

Podujatie je príjemnou a dôveryhodnou ukážkou toho, ako ukázať mladým, že knihy majú oň záujem a sú tu pre neho (...a knihovník tiež...).

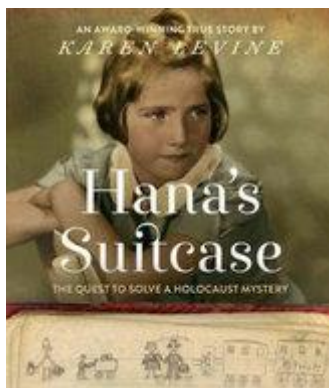
„Príliš veľa myslíme a príliš málo cítime. Viac ako stroje potrebujeme ľudskosť. Viac ako rozum potrebujeme láskavosť a miernosť. Bez toho zvlčíme a stratíme všetko.“

(Charles Spencer Chaplin)

Keď žlté hviezdy zhasnú...

*Podujatie: **Děti se žlutou hvězdou**, Mgr. Jana Poláková, DiS., na motívy: Hanin kufřík, Princ se žlutou hvězdou*

V analyzovanom podujatí žiaria ako hviezdíčky zámery, čiastkové témy a metódy, ktoré lektorka vnímavo využíva. Citlivo pracuje s motívmi dvoch literárnych diel – historickou biografiou *Princ se žlutou hvězdou: Život a podivuhodná putování Petra Ginze* a akýmsi „epickým dokumentom“ *Hanin kufřík: Příběh dívky, která se nevrátila*. Podujatie

prináša nielen tému vylúčenia a predsudkov, ktoré sa objavili aj v iných podujatiach, precizuje i tému vojny a vojnových utrpení i jej nezmyselnosti a šialenstva. Obe diela možno považovať za *čitateľskú prípravu k čítaniu literatúry faktu, motiváciu záujmu o históriu a historické ukotvenie súčasnosti a nášho života*. Na druhej strane naratívny (príbehový) charakter oboch spomínaných diel dáva patričný zmysel a význam prezentovaným faktom, prisudzuje im priam filozofický rozmer a vytvára spojitosť s našimi životmi.

Špecifikom podujatia je i to, že aj napriek tomu, že podujatie prináša, objasňuje a vysvetľuje veľa nových faktov, pojmov a udalostí, neuteieka sa k frontálnemu výkladu, využíva *aktivizujúce metódy* a funkčne ich strieda s *receptiou audiovizuálnych dokumentárnych ukážok, fotodokumentačného dobového materiálu a hlasného predčítania z naratívnej literatúry*. Aktivizujúce metódy účinne podporujú poznávanie a upevňujú nadobudnuté poznatky a efektívitu poznávania znásobuje i vizuálny a audiovizuálny materiál: presne podľa *teórie duálneho kódovania* – čím viac foriem prezentácia poznatkov má, čím viac receptorov človek využíva, tým je poznávanie a fixovanie informácií efektívnejšie. Vizuálny a audiovizuálny materiál navyše pridáva prezentovanej téme dokumentárny charakter.

Lektorka adekvátne využíva rekvizity, ktoré súvisia s naratívnymi literárnymi dielami. Rekvizity tu majú svoju významnú funkciu – v prvom rade *motivujú zvedavosť a vyvolávajú otázky* (Či je ten kufriček? Čo v ňom je?). Umožňujú lektorky pýtať sa, *motivovať a smerovať deti – čitateľov k téme* (scenár podujatia: 2). Najvýznamnejším aspektom je to, že rekvizity a) *sprítomňujú a oživujú príbehy*, ktoré by nikdy nemali byť zabudnuté; b) *vyvolávajú asociácie a úvahy* (...tento kufriček niekto mal a vlastnil. Niekto, kto už nie je, ale možno mohol byť..., pozri scenár podujatia: 12). Gradujú tak autentickosť, no zároveň i emocionalitu príbehu.

Lektorka na oboznámenie s kľúčovými pojmami témy a daného obdobia, nepoužíva zaužívaný výklad, vhodne volí *pracovné listy*, ktoré *aktivizujú vnímanie a príjem nových informácií* (scenár podujatia: 3). Podobným spôsobom predkladá frekventantom podujatia protizidovské opatrenia – predkladá ich ako hádanku, ako kognitívnu výzvu, keď sa pýta, či je možné/pravda, že... (pozri scenár podujatia: 5 a prílohu).

Podujatie predkladá frekventantom i príbehy o príbehoch – vysvetlí, ako sa príbeh Hany Brodyovej dostáva medzi ľudí i to, ako sa kresby a príbeh Petra Ginze dostali až na mesiac.

Podujatie svojim emocionálnym nábojom a dokumentárnym rázom zanecháva veľké poslanie.

Keď žlté hviezdy Hany a Petra a ďalších zhasli, na mnohých miestach bolo pusto, prázdno a bolestivo. Mnohé žlté hviezdy boli hviezdy detí, ktoré nikdy nevyrástli. Žlté hviezdy by nikdy nemali zhasnúť v ľudských mysliach, a preto musia existovať podujatia ako je toto...

„Kto pochopí, čo sa stalo v minulosti, nezablúdi“

(Dušan Kováč)

Do toho! Čiňme sa ako draci!

Podujatie: **„Pátranie po dračej literatúre“**, lektorka: **Éva Dienes**, cieľová skupina 4. ročník ZŠ

Téma podujatia je síce motivovaná pomenovaním knižnice – *Dračej knižnice v Budapešti*, z ktorej pochádza lektorka, každopádne dračia tematika je medzi detskými čitateľmi populárna. Podujatie je zreteľne *skladačkového typu*: obsahuje zblížovanie detí s príbehmi a literatúrou, podporu čítania a knihy prostredníctvom hry a zážitku, informačnú výchovu a poznávanie knižnice a jej fondu. Takáto dramaturgia podujatia vyhovuje dĺžke pozornosti a potrebe striedania aktivít u 10-ročných detí.

Z hľadiska využívaných metód sa podujatie snaží o zmenu a vyváženosť. Strieda sedavé metódy a pokojné aktivity (predčítanie, respektíve prerozprávanie a výklad) s pohybovými a akčnými aktivitami, výkladové aktivity, pri ktorých detskí čitatelia počúvajú s takými aktivitami, ktoré predstavujú veľké kognitívne výzvy (hádanky a otázky).

Rozprávanie fikčných príbehov je vzhľadom na vek detských čitateľov veľmi vhodné – rozvíja ich *naratívne schopnosti* a buduje ich cit pre recepciu naratívnej fikcie a fantastiky. Vzhľadom na vek je vhodné zvolené *prerозprávanie* namiesto hlasného predčítania – lektorke to umožňuje *udržiavať očný kontakt s poslucháčmi* – účastníkmi podujatia, ako aj *manipulovať s predmetmi a rekvizitami* (hľadá šatkou deti tváričkách a docieľuje tak intenzívnejšie prežívanie príbehu a zvyšovanie senzitivity). Prerozprávanie príbehu umožňuje i aktívnu účasť na pohybových aktivitách (splnenie troch úloh, ktoré podmieňujú správneho hrdinu a sú zastúpené výskokmi s výkrikmi).

Hlavnou časťou podujatia je *hľadanie kníh v knižničnom fonde v skupinách* – každá skupina hľadá iný typ/žáner kníh: rozprávkové, dobrodružné, cudzojazyčné, mýtické a návodové, ktoré poriadia, ako si draka zhotovíť. Do aktivity je vsadený

prvok pátrania i prvok prestíže a súťaživosti jednotlivých skupín. Atraktivitu aktivity stupňujú i obálky, ktoré sú ukryté v knihách a ktoré nesmú otvárať – do aktivity je tak zapojený i prvok tajomna a zvedavosti. Aktivita je zaujímavou formou informačnej výchovy, v rámci ktorej deti poznávajú:

- literárne žánre a typy literatúry,
- knižnicu ako inštitucionálny informačný zdroj,
- triedenie, radenie a celkové usporiadanie dokumentov knižnično-informačného fondu,
- značenie radenia fondu,
- označovanie dokumentov v knižnično-informačnom fonde,
- titulnú stranu dokumentu, základné konštrukčné prvky knihy,
- identifikačné údaje dokumentu: rok vydania, meno ilustrátora, edíciu a pod.
- vlastný a výmenný fond.

Deti si zároveň overujú a zdokonaľujú:

- *prieskumové schopnosti* v tradičnom prostredí,
- *hodnotiace schopnosti* – deti hodnotia dokumenty a knižnično-informačný fond z hľadiska aktuálnej informačnej potreby i svoje čitateľské inklinácie.

Knihovník má možnosť danou aktivitou *poznávať čitateľské potreby* a preferencie detí, čo môže efektívne využiť pri príprave ďalšieho podujatia, či pri individuálnej práci s čitateľmi. Učí zároveň *poznávať samotných detských čitateľov svoje vlastné preferencie*.

Podujatie efektívne využíva prvok tajomna a prekvapenia – hľadanie kníh s obálkami a pokladu. Poklad je naozaj nezvyčajný – skrinka s odkazmi, ktoré si ako suveníry odnášajú domov. Je významné, že si odnášajú darček vo forme slov, ktoré vytvárajú posolstvo a spájajú ich skúsenosť s knižnicou a zážitkom.

Podujatie s Dračou knižnicou vyhovuje nárokom a potrebám 10-ročných detských čitateľov. Je vhodne dynamické a pružné, prostredníctvom rozličných metód a aktivít prináša mnoho poznatkov, zábavu, hru i zážitok. Necháva priestor k uplatneniu individuálnych i kolaboratívnych schopností a formou hry preklenuje netrpezlivosť a limitované schopnosti sústredenia recipientov. Formou pátrania, hľadania a prekvapení udržiava

účastníkov v akcii a pohotovosti a hlavne, citlivo formuje dôverný vzťah ku knižnici a ľuďom v nej.

„Semienko tvorivej myšlienky nezahynie v blate a kale. I tam vypučí a rozloží svoje okvetie ako hviezda žiariaca v tmách.“ (Petr Ginze)

* * *

Projekt *Motivačné aktivity* priniesol vo svojom 6. ročníku pestrú škálu motivačných metód a techník. Okrem tradičného predčítania, ktoré do knižnice nepochybne patrí, sme ocenili metódy dramatické, výtvarné, manipulačné i pohybové, intelekt a rozum si precvičili detskí čitatelia v rozhovoroch, diskusiách, hádankách a ani tento rok nechýbali metódy, ktoré intenzívne pracovali s emóciami. Ako nové sa pričlenili metódy, ktoré využívali moderné technológie (tablety) a recepciu audiovizuálneho materiálu a umeleckej i dobovej fotodokumentácie. Metódy a techniky sa realizovali v rámci rôznorodých textov – podujatia sa odvíjali od naratívnych fikčných textov, literatúry faktu, spravodajských a reportážnych textov (v rámci audiovizie) i vecných textov s odbornými informáciami. Motivačné aktivity tak naplnili svoje ambície a priniesli úžasný, kombinovateľný a produktívny inventár motivačných aktivít.

Literatúra

- BAUERLIEN, M., 2007. *Najhlúpejšia generácia: ako digitálna éra ohlupuje mladých Američanov a ohrozuje našu budúcnosť*. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov. ISBN 978-80-8061-431-7
- GAMBRELL, L., KOSKINEN, P.S., 2002. Imagery: A strategy for enhancing comprehension. In: C. C. Block & M. Pressley (Eds.). *Comprehension instruction: Research-based best practices*. New York: Guilford Press
- HIMMELWEIT, H. T., OPPENHEIM, A. N., VINCE, P., 1958. *Television and the child*. London: Oxford University Press
- MURRAY, J. P., 2003. The violent face of television: 50 years of research and controversy. In: Edward L. Palmer and Brian M. Young. *The Faces of Televisual Media : Teaching, Violence, Selling to Children*. New Jersey :

Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 143-160 [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: http://www.mediaculture-online.de/fileadmin/bibliothek/murray_violentface/murray_violentface.pdf

- ONG, W. J., 2005. *Orality and Literacy : The Technologizing of the Word* [online]. New York : Taylor & Francis e-Library [cit. 2012-08-16]. ISBN 0-203-43988-0. Dostupné na: http://monoskop.org/images/f/ff/Ong,_Walter_J_-_Orality_and_Literacy,_2nd_ed.pdf
- SADOSKI, M., 1998-2000. Mental Imagery in Reading: A Sampler of Some Significant Studies. In: *Reading Online* [online]. [S. 1.]: International Reading Association, 1998-2000 [cit. 2015-05-26]. ISSN 1096-1232. Dostupné na: <http://www.readingonline.org>

Prednášajúci

Bornettová Christiane

Diplomovaná knihovnička. Pracuje v berlínskej mestskej knižnici Humboldt-Bibliothek ako koordinátorka pre prácu s deťmi a mládežou. Dlhý čas pracovala na knižničnom projekte Kinder werden WortStark v berlínskych štvrtiach Friedrichshain a Kreuzberg, Aktuálne sa už dva roky venuje projektu s ťažiskom na digitálnych médiách pri motivovaní k čítaniu. Zároveň je moderátorkou pracovnej skupiny berlínskych verejných knižníc zaoberajúcej sa touto témou. V rámci prebiehajúceho seminára predstavi svoju prácu s detským čitateľom prostredníctvom podujatia pre druhý ročník ZŠ, Snehovobiela rukavica a prezentáciou Literárna mediácia a podpora čítania v mestskej knižnici Reinickendorf ako príklad ponuky na vzdelávanie vo verejných knižniciach v Berlíne v kontexte digitálnych premien.

Cehelská Iveta

Vyštudovala českú filológiu na Univerzite Palackého v Olomouci, hneď po ukončení štúdií v roku 2011 sa začala venovať knihovníctvu. Už od začiatku svojej praxe sa zaoberala o prácu s dospelými čitateľmi a aktívne sa podieľa na natáčaní videí a propagáciu knižníckych akcií pre verejnosť. V súčasnej dobe je vedúcou Knižnice pro deti mládež v Knižnici Jiřího Mahena v Brne, kde sa spoločne s kolegami snaží vytvárať zaujímavé aktivity a programy na podporu čítania pre všetky vekové kategórie.

Csépányi Zoltán

Je knihovníkom regionálnej knižnice Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár, v maďarskom meste Eger. Okrem poskytovania klasických výpožičných služieb sa zaoberá aktualizáciou fondu v kútiku pre tínedžerov (TiniZug), ďalej sa orientuje na prácu s mladou čitateľskou generáciou, tzv. mladými dospelákmi, pre ktorých vymýšľa a usporadúva pestré programy. Je tiež programovým spolukoordinátorom celonárodnej súťažnej hry na podporu čítania A Nagy Könyves Beavatás, akási Veľká knižná "pasovačka".

Dienes Éva

Pracuje ako vedúca detského oddelenia v Dračej detskej knižnici, ktorá je súčasťou regionálnej knižnice v Budapešti (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár). Je propagátorkou čítania klasickej i súčasnej detskej a mládežníckej literatúry, pričom s obľubou sprostredkúva tisícročné múdrosti rozprávok. V rámci podujatia Hľadanie pokladu sa venuje mediálnej výchove. Pracuje s rôznymi knižnými žánrami a vedie deti a mládež k mediálnej gramotnosti. Učí ich ako sa majú orientovať, pracovať a získavať informácie dostupné z médií.

Fodor Péter

Osvetový pracovník, knihovník, historik, doktor filozofie a univerzitný docent. Od roku 1968 pôsobil v riadiacich funkciách v rôznych kultúrnych inštitúciách. Pracoval tiež ako pedagóg vo viacerých vysokoškolských inštitúciách. Od roku 1998 je riaditeľom knižnice v Budapešti (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár). V rokoch 2003-2015 zastával funkciu predsedu združenia knižníc a IT (Informatikai és Könyvtári Szövetség). V súčasnosti je kurátorom zbierky národného kultúrneho fondu (Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjteményi Kollégium).

Hrdináková Ľudmila

Pracuje ako vedecký pracovník na Katedre knižničnej a informačnej vedy FF UK v Bratislave. Dlhodobo sa venuje dramatinizáciu literárnych textov pri práci s detskými používateľmi a problematike čítania resp. nečítania mládeže. Je považovaná za renomovanú odborníčku v uvedenej oblasti. Vydala knihu Tajomstvo rozprávok, ktorá obsahuje súbor textov o rozprávkach pre učiteľov, rodičov a prílohu pracovných listov a vmaľovaných pre deti. Na seminári pomôže s odbornou analýzou jednotlivých odprezentovaných podujatí.

Hujdič Tibor

alias pán Mrkvička, bol autorom relácie „Detská knižnica“ o kvalitných knihách pre deti a mládež vysielanej v Slovenskom rozhlase. Je propagátorom čítania detí a deťom, vedie semináre pre knihovníkov o práci s detským čitateľom, semináre pre učiteľov o čitateľskej gramotnosti a je nadšeným čitateľom všetkým rodičom a deťom, ktorí chcú skvelú knihu pre deti počúvať.

Kaszás Veronika

16 rokov pracovala na detskom oddelení v centrálnej knižnici Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, v súčasnosti druhý rok vedie pobočku FSZEK Terézvárosi Gyermekkönyvtár. Vyštudovala dramatickú pedagogiku. Do svojich podujatí pre školákov a škôlkarov s obľubou vkladá vlastné zážitky a pri prenesených vyučovacích hodinách na rôzne témy, literárne diela či historické udalosti, v zmysle požiadaviek škôl, využíva interaktívne divadelné pomôcky a prvky dramatickej výchovy.

Kuncová Gabriela

V roku 2014 ukončila vysokoškolské štúdium 1.stupňa. Od roku 2015 je zamestnankyňou Knižnice pre mládež mesta Košice a pracuje v špeciálnej pobočke - Nezábudka, ktorá je zameraná na prácu s hendikepovaným detským čitateľom. Práca s deťmi a detskou literatúrou ju inšpiruje stále k novým podujatiam, o ktoré sa neváha podeliť s deťmi v špeciálnych školách, či detskej nemocnici. Rovnako zastupuje knižnicu v rámci rôznych súťažných prehliadok, kde dostáva priestor vyniknúť jej kreativita a tvorivosť.

Malíková Natália

Knihovníčka, od roku 2012 pracuje v Knižnici pre mládež mesta Košice, v pobočke LitPark a aktuálne ukončuje štúdium na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity, odbor Predškolská a elementárna pedagogika. Literatúra a práca s detským čitateľom je pre ňu radosťou a vášňou. Je presvedčená, že detský knihovník sa vie k svojmu mladému čitateľovi priblížiť, len keď si v sebe uchráni kúsok dieťaťa po celý život.

Mlejová Helena

V rokoch 2004 – 2009 som študovala na Katedre knižničnej a informačnej vedy FiF UK. Od apríla 2009 pracuje v Mestskej knižnici v Bratislave na Úseku metodiky a koordinácie. Ako samostatný riadiaci zamestnanec pre oblasť automatizácie a elektronizácie sa zaoberá všetkými procesmi súvisiacimi s fungovaním knižnično-informačného systému, venuje sa správe webového sídla knižnice, elektronickým informačným zdrojom, sociálnym sieťam. Zároveň sa podieľa na metodickej podpore knižničných činností. V júli 2017 navštívila knižnice v rôznych štátoch a mestách USA. Teraz príde, aby sa s nami podelila o svoje postrehy a inšpirácie v rámci knižničných aktivít formou prezentácie na tému Americké knižnice pre deti a mládež.

Poláková Jana

Vyštudovala Vyššiu odbornú školu Knižníckych a informačných služieb v Brne a následne magisterský obor Muzeológia so zameraním na múzejnú pedagogiku na Masarykovej univerzite v Brne. V súčasnosti pracuje v Knižnici pro deti a mládež Knižnice Jiřího Mahena v Brne, kde se okrem iného venuje tvorbe a realizácii vzdelávacích programov pre deti a žiakov MŠ a prvého a druhého stupňa ZŠ a handicapovaných.

Szabó Eszter

Knihovníčka, organizátorka vzdelávacích podujatí, členka skupiny spolupracujúcich pobočiek regionálnej knižnice v meste Eger (Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár). Pripravuje a realizuje rôzne knižničné podujatia pre všetky vekové skupiny, no najradšej sa zameriava na tínedžerov. Jej mottom je: Zážitkové aktivity, bezprostrednosť a otvorenosť.

Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

Tento projekt finančne podporil

Tento projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých Fondom na podporu umenia. Publikácia reprezentuje výlučne názor autora a fond nezodpovedá za obsah publikácie.

Ďalej podporili

Názov: Motivačné aktivity s detským čitateľom
Podnázov: Zborník príspevkov zo seminára konaného
v dňoch 23. – 24. novembra 2017
Zostavila: PhDr. Kamila Prextová
Preklad: doc. PhDr. Ľudovít Petraško, PhD.,
Bc. Judita Dudášová
Foto: Ing. Viera Ristvejová
Zodp. redaktorka: Mgr. et Mgr. Iveta Hurná
Vydavateľ: Knižnica pre mládež mesta Košice
Rok vydania: 2017
Počet strán: 86
Náklad: 850 ks

ISBN 978-80-89161-49-2
EAN 9788089161492

Neprešlo jazykovou úpravou.